

AUSCHWITZ-BIRKENAU

TÖRTÉNELEM – A JELEN

TARTALOMJEGYZÉK:

AUSCHWITZ ELŐZMÉNYEI	3
A NÁCI IDEOLÓGIA	3
A II. VILÁGHÁBORÚ KITÖRÉSE	3
HITLERI KONCENTRÁCIÓS TÁBOROK	4
AUSCHWITZ – 1940 -1945. A TÁBOR VÁZLATOS TÖRTÉNETE	4
A TÁBOR LETESITÉSE	4
A KÖRNYÉK LAKOSSÁGÁNAK KITELEPÍTÉSE	5
KIÉPÍTÉS	6
AUSCHWITZ ALTÁBORAI	7
A KÜLVILÁGTÓL VALÓ ELSZIGETELÉS	7
TÁBORI ÉS TÁBORON KIVÜLI ELLENÁLLÁSI MOZGALOM	7
AUSCHWITZ MINT KONCENTRÁCIÓS TÁBOR	8
AUSCHWITZ MINT A ZSIDÓK MEGSEMMSÍTÉSÉNEK HELYE	9
FELSZABADÍTÁS	12
A TÁBOR ÁLDOZATAINAK SZÁMA ÉS NEMZETISÉGE	12
MÚZEUM ÉS EMLÉKHELY AUSCHWITZ-BIRKENAU LÉTESÍTÉS	13
A KEZDETEK	13
MEGALAPÍTÁS	13
TERÜLETI ADATOK	14
FENNTARTÁSI KÖLTSÉGEK	14
AUSCHWITZI NEMZETKÖZI TANÁCS	15
A HOLOCAUSTOT ÉS AUSCHWITZOT ISMERTETŐ NEMZETKÖZI EDUKÁCIÓS KÖZPONT PROGRAMTANÁCSA	15
A MÚZEUM TEVÉKENYSÉGE	16
GYŰJTEMÉNYEK	17
ARCHÍVUM	17
KAPCSOLAT A VOLT FOGLYOKKAL	18
AZ ADATOK ELEKTRONIKUS FELDOLGOZÁSA ÉS TÁROLÁSA	19
KÖNYVTÁR	19
OBJEKTUMOK ÉS GYŰJTEMÉNYEK KARBANTARTÁSA	20
KONZERVÁTOR MŰHELY	20
AUSCHWITZ TÖRTÉNETÉNEK KUTATÁSA ÉS FELDOLGOZÁSA	20
KIÁLLÍTÁSOK ÉS EMLÉKHELYEK	22
ÁLTALÁNOS TEMATIKÁJÚ KIÁLLÍTÁS A VOLT KL AUSCHWITZ TERÜLETÉN	22
BIRKENAU MINT EMLÉKHELY	23
NEMZETI KIÁLLÍTÁSOK	23
IDŐSZAKI ÉS VÁNDORKIÁLLÍTÁSOK	24
KIADÓI TEVÉKENYSÉG	24
INTERNET	25
EDUKÁCIÓS TEVÉKENYSÉG	25
AZ AUSCHWITZOT ÉS A HOLOCAUSTOT ISMERTETŐ NEMZETKÖZI KÖZPONT	25
A VOLT KONCENTRÁCIÓS TÁBOR LÁTOGATÁSA	26
NYITVATARTÁSI IDŐ	27
LÁTOGATÁS – ÁLTALÁNOS INFORMÁCIÓK	27
AUSCHWITZ II-BIRKENAU – A VOLT KONCENTRÁCIÓS TÁBOR TERÜLETE	28
AUSCHWITZ II-BIRKENAU – A VOLT KONCENTRÁCIÓS TÁBOR	28
IDEGENVEZETŐK	28
ISMERTETŐ KIADVÁNYOK	28
DOKUMENTUMFILM	29
KÖZLEKEDÉS A KÉT TÁBOR KÖZÖTT	29
A MÚZEUM CÍME	29
AUSCHWITZ TÖRTÉNETÉBŐL – KALENDÁRIUM	30

AUSCHWITZ ELŐZMÉNYEI

“A ZSIDÓSÁG OLYAN FAJ, MELYNEK MARADÉKTALANUL EL KELL PUSZTULNIA”.

Hans Frank, a megszállt Lengyelországban létrehozott Főkormányzóság Kormányzója.

“MEG KELL SZABADÍTANUNK A NÉMET NEMZETET A LENGYELEKTŐL, OROSZOKTÓL, ZSIDÓKTÓL ÉS CIGÁNYOKTÓL”.

Otto Thierack, a III. Birodalom igazságügyminisztere.

“A LEGFONTOSABB FELADAT MINDEN LENGYEL VEZETŐ MEGTALÁLÁSA. (...) HOGY MŰKÖDÉSKÉPTELENNÉ TEGYÜK ŐKET. (...) MINDEN LENGYEL SZÁRMAZÁSÚ SZAKEMBERT KI KELL HASZNÁLNI HADIIPARUNKBAN. AZUTÁN AZ ÖSSZES LENGYEL ELTŰNIK A FÖLD SZINÉRŐL”.

Heinrich Himmler, SS Reichsführer.

A NÁCI IDEOLÓGIA

A náci ideológia alapvető elemei a zsidók, a demokrácia és a kommunizmus elleni gyűlölet volt, valamint a német nép minden más nép fölötti értéke. Céljuk egy “fajilag tiszta” német nép megteremtése volt, ennek elérése érdekében a zsidók, szlávok, romák (cigányok) és még más népek kiirtására törekedtek.

A német agresszióknak és a II. világháború kitérésének egyik oka volt, hogy a náci Németország új területeket akart

szerezni, ahova német lakosságot szándékoztak telepíteni.

1937. novemberében Adolf Hitler, a III. Birodalom vezetője, a német NSDAP párt megalapítója, mely 1933-ban Németországban átvette a hatalmat, így jellemezte a tervezett háború célját: “A mi esetünkben nem emberek, hanem csak területeket akarunk szerezni, melyek alkalmasak a mezőgazdaság céljaira”.

A II. VILÁGHÁBORÚ KITÖRÉSE

Lengyelország 1939. szeptember elsejei megtámadását, majd elfoglalását a németek által e hónap 17-én követte a szovjet támadás, és megtörtént Lengyelország területének felosztása.

Egy részét, melyen Oświęcim város is található, bekebelezték a III. Birodalomba. Az ország középső részéből az

ún. Főkormányzóságot alakították ki, mely teljesen a németeknek volt alárendelve és náci rendőri-adminisztratív szervezet uralta. A keleti területeket, az 1939-es német-szovjet megegyezés szerint, a Szovjetunióhoz csatolták. Az 1941. júniusában kitört német-szovjet háború kezdetétől ezek is német megszállás alá kerültek.

Fotó: Heinrich Hofman

Pártnap Nürnbergben 1937-ben. A Hitlerjugend tagjai üdvözlik Hitlert, aki többek között ezt mondta: „Olyan ifjúságot nevelünk, mely előtt az egész világ reszketni fog. Olyan ifjúságot akarok, mely képes az erőszakra, mely kegyetlen, törhetetlen, uralkodni bíró”.

1940. áprilisában a német csapatok megtámadták Dániát és Norvégiát, májusban Belgiumot, Hollandiát, Luxemburgot és Franciaországot. A következő év áprilisában Jugoszlávia és Görögország került sorra, majd júniusban a nemrég még szövetséges Szovjetunió. 1941. őszén Európa nagy része német megszállás alatt volt.

Auschwitz majdnem a megszállt Európa szívében feküdt. Feketével jelölve a III. Birodalom a szövetséges államokkal, szürkével a megszállt, vagy a II. világháború alatt ellenőrzött területek. 1939. előtti országhatárok.

HITLERI KONCENTRÁCIÓS TÁBOROK

Németországban 1933. óta voltak koncentrációs táborok. Olyan “nemkívánatos elemeknek” minősített embereket tartottak itt fogva, mint a rendszer politikai ellenfeleit, bűnözőket, zsidókat. A II. világháború kitörése

után a megszállt országokban is elkezdtek ilyen táborokat szervezni.

Konzentrationslager (KL) Auschwitz, csakúgy mint más hitleri koncentrációs táborok, állami intézmény volt, német központi állami szer-

vek igazgatása alatt. Az SS Gazdasági-Adminisztrációs Főhivatalának (WVHA) felügyelete alá tartozott, az emberek deportálásáért és megsemmisítéséért a birodalmi Biztonsági Főhivatal (RSHA) volt felelős.

AUSCHWITZ 1940-1945 A TÁBOR VÁZLATOS TÖRTÉNETE

A TÁBOR LÉTESÍTÉSE

A náci német koncentrációs tábor Auschwitz a világ számára a Holocaust, népirtás, terror szimbólumává vált. A németek 1940. közepén hozták létre Oświęcim lengyel város elővárosában, melyet a III. Birodalomhoz csatoltak. A város nevét németre fordították, és az Auschwitz név lett a tábor megjelölése is: Konzentrationslager Auschwitz.

A tábor létrehozásának közvetlen

oka a német rendőrség által letartóztatott lengyelek növekvő száma, és a börtönök ebből adódó túlszűfolttsága volt. Kezdetben az 1933 óta létező koncentrációs táborok mintájára terror-funkciónak szánták, amit különben be is töltött fennállásának egész ideje alatt, még akkor is, amikor -1942-től kezdve – fokozatosan a zsidók megsemmisítésének legfontosabb helyévé vált.

A KL Auschwitz személyzete az SS (Schutzstaffeln, német. “védosztag”) tagjaiból állt. Ezek az egységek elit-gárdaként alakultak, feladatuk kezdetben a náci párt összejöveteleinek védelme volt. Az évek során jelentőségük rendkívül megnőtt, átvettek sok államigazgatási, rendőri és katonai funkciót, és belőlük került ki a koncentrációs táborok személyzete is.

A KONZENTRATIONSLAGER AUSCHWITZ-ET A MEGSZÁLLÓ NÉMET HATÓSÁGOK OŚWIĘCIM ELŐVÁROSÁBAN HOZTÁK LÉTRE. A VÁROST A III. BIRODALOMHOZ CSATOLTÁK, NEVÉT AUSCHWITZRA VÁLTOZTATTÁK. EZ LETT A NEVE A TÁBORNAK IS: KONZENTRATIONSLAGER AUSCHWITZ.

A tábor őrei. A táborban fennállása alatt nyolcezer SS-katona szolgált.

Az SS-alakulatok tagjaiból került ki a tábor vezetősége és őrsége, részt vettek a zsidók, valamint más foglyok kivégzésében. Kezdetben a tábori SS tagjai kivétel nélkül németek voltak. Később toboroztak köztük ún. Volksdeutschokat,

vagyis más államok polgárait, akik bizonyítani tudták német származásukat és aláírták az úgynevezett volkslistát.

A tábor fennállása alatt nyolcezernél több SS tag és SS felügyelő „dolgozott” itt.

A KÖRNYÉK LAKOSSÁGÁNAK KITELEPÍTÉSE

1940-1941-ben a németek kitelepítették Oświęcim egyik lakónegyedének, valamint az ott létesített tábor körül fekvő nyolc falunak a lakosságát. A zsidókat, akik Oświęcim lakosságának hatvan százalékát alkották, gettókba vitték, a lengyelek nagy részét pedig kényszermunkára vitték a Birodalomba. A városban és környékén leromboltak ezer kétszáz lakóházat. A táboron kívül voltak a műhelyek, raktárak, irodák, valamint a tábor vezetőségének és az öröknek a szállása.

A kitelepítettek házainak egy részét az SS-tisztek és altisztek foglal-

ták el, nem ritkán családjukkal, valamint áttelepült német családok, hivatalnokok és rendőrök. Az ezen a területen lévő ipari üzemeket a németek vették a kezükbe, néhányat kiépítettek, másokat felszámoltak, és helyükbe újakat építettek, ahol a Birodalom számára hadianyagnak számító termékek készültek. Ezekbe az üzemekbe, különösen a legnagyobb vegyigyárba, az IG Farbenindustrie üzemibe tizenegyezer kényszermunkást vittek, főleg lengyeleket, oroszokat és franciákat.

A felvétel szerzője ismeretlen

Tarnow. Lengyel politikai foglyok német örök között, a KL Auschwitzba való szállítás előtt. Első transzportjuk 1940.június 14-én érkezett a táborba a tarnowi börtönből.

A felvétel szerzője ismeretlen

A lengyel lakosság kitelepítése a tábor környékéről. Korabeli felvétel.

A felvétel szerzője ismeretlen

1941. április. A németek kitelepítik a zsidókat Oświęcimből. A háború előtt ebben a 12 ezer lakosú városban 7 ezer zsidó lakott.

Fotó: SS, 1943.

A tábori fürdő építése. Háttérben látszanak a gázkamrák és a IV. sz. krematórium (a fák közt az V. sz. krematórium).

KIÉPÍTÉS

A tábor helye – a németektől megszálalt Európának majdhogynem a közepén – és közlekedési lehetőségei volt az oka, hogy a német hatóságok óriási mértékben kiépítették és majdnem az egész kontinensről deportáltak ide embereket. **A tábor legintenzívebb működése idején három fő részből állt:**

- **az első és legrégebb volt Auschwitz I**, az ún. Stammlager (anya-tábor), ahol a foglyok száma 10-12 ezer között volt. Ezt 1940. közepén szervezték a háború előttről meglévő lengyel kaszárnyák területén és épületeiben, fokozatosan, a tábor szükségleteinek megfelelően kiépítve, bővítve.
- **a második tábor: Auschwitz II-Birkenau** (1944-ben itt 90 ezer fogoly volt). Ez volt a legnagyobb az egész tábor-komplexumban. 1941. őszen kezdtek építeni az anyatábor-

tól 3 km-re levő Brzezinka falu területén, ahonnan kitelepítették a lengyel lakosságot és lebontották a házakat. Itt építették ki a megszállt Európában a legnagyobb méretű és számú berendezéseket – gázkamrákat - a tömeges megsemmisítésre, és itt ölték meg legtöbbjüket az ide deportált zsidóknak.

- **a harmadik volt Auschwitz III-Monowitz** (Buna-nak is hívták, 1944. nyarán 11 ezernél is több fogoly volt itt). Kezdetben egyike volt Auschwitz altáborainak, 1942-ben, 6 km-re az anyatábortól szervezték, a szintetikus gumit és benzint gyártó Buna-Werke mellett, melyet a háború alatt az IG-Farbenindustrie konzern épített. 1944. novemberében a Buna-altábor önállóvá lett, és ettől kezdve KL Monowitz-ként szerepelt. Ennek volt alárendelve Auschwitz legtöbb altábora.

Nemzeti Archivum, Washington

A szövetségesek által 1944-ben készített légifelvétel. Látható többek között Auschwitz I, Auschwitz II-Birkenau, Auschwitz III-Monowitz és az IG-Farben vegyiüzeme.

Arbeitslager Trzebinia. Auschwitz egyik altábora.

A felvétel szerzője ismeretlen

AUSCHWITZ ALTÁBORAI

1942. és 1944. között negyvenhét altábor és külső kommandó (munkacsoport) használta ki a foglyokat rab-szolgamunkára. Főleg német bányák-

ban, kohókban és más ipari művekben Felső-Sziléziában, valamint mezőgazdasági üzemekben dolgoztatták őket.

1943-BAN AZ AUSCHWITZI TÁBOR-KOMPLEXUMOT HÁROM NAGY TÁBOR ALKOTTA: AUSCHWITZ I, AUSCHWITZ II-BIRKENAU, AUSCHWITZ III-MONOWITZ, ÉS NÉHÁNY KISEBB ALTÁBOR.

A KÜLVILÁGTÓL VALÓ ELSZIGETELÉS

Az auschwitzi komplexum valamennyi táborát és altáborát szögesdrót kerítés és őrtornyok vették körül, a foglyoknak tilos volt bármilyen módon érintkezni a táboron kívüliekkel. Az el-

zárt terület a táboron kívül még további kb. 40 négyzetkilométernyit tett ki („Interessengebiet”, „érdekvédelmi terület”), mely Auschwitz I és Auschwitz II-Birkenau körül húzódott.

TÁBORI ÉS TÁBORON KÍVÜLI ELLENÁLLÁSI MOZGALOM

A nehéz életkörülmények, állandó terror ellenére a foglyok igyekeztek megőrizni emberi méltóságukat. Ennek az igyekezetnek egyik megnyilvánulása volt az ellenállás, mind a szervezett, mind a spontán. A foglyok harca elsősorban sorstársaik megmentésére irányult. Az ellenállás más módokban is megmutatkozott: politikai, katonai, kulturális tevékenységben, vallási életben. Az ellenállás első szervezett formái már 1940. második felében megjelentek. A szervezők főleg lengyel politikai foglyok voltak, ők alkották a legszámosabb csoportot. A lengyelektől függetlenül 1942-1943. fordulóján más nemzetiségű foglyok is szervezkedni kezdtek. 1944. októ-

ber 7-én a Sonderkommando tagjai fegyveresen felkeltek, több SS-katonát megöltek és elpusztították az egyik krematóriumot.

A tábori ellenállási mozgalom igen fontos feladata volt a külvilág informálása a hitleristák által elkövetett bűntényekről az auschwitzi táborban. Ezt a sikeresen működő táboron kívüli ellenállási mozgalommal való kapcsolat tette lehetővé, mely a táborban gyűjtött információkat továbbította.

A tábor kialakításának kezdetétől Oświęcim és környékének lengyel lakossága minden lehetséges módon, életük kockáztatásával segítette a foglyokat, élelmet, gyógyszert juttattak nekik, segítettek szökések szervezésében.

Fotó: - SS

A táborban nyilvántartott foglyok fényképei: zsidó kisfiú, fiatal cigánylány, lengyel kislány.

Lengyel fogoly személyi lapja. Zsidóknak nyújtott segítségért tartóztatták le.

Az Auschwitz-Birkenau Állami Múzeum Archívuma

Witold Pilecki, lengyel politikai fogoly, egyike a tábori ellenállási mozgalom szervezőinek és vezetőinek, a táborból kijuttatott jelentések szerzője.

Fotó: Stanisław Gurtkiewicz, Auschwitz, 1942.

AUSCHWITZ MINT KONCENTRÁCIÓS TÁBOR

Fennállása egész ideje alatt Auschwitz koncentrációs tábor volt, idővel a legnagyobb ilyen német tábor. A megszálló hatalom kezdetben elsősorban lengyel politikai foglyokat irányított ide, olyanokat, akiket a legveszélyesebbnek tartottak: szellemi és lelki vezetőket, az intelligencia képviselőit,

az ellenállási mozgalom tagjait, katonatisztek.

A lengyel politikai foglyok első, 728 főt számláló csoportját 1940. június 14-én szállították ide a tarnowi börtönből. Ezt a napot tekintik a tábor működése első napjának. A hitleristák a tábor egész fennállása alatt hoztak ide lengyeket. Ide küldték az utcai razziákon elfogottakat, egész kitelepített családokat, pl. a zamości területekről, ahova helyükre németeket akartak telepíteni, valamint varsoiakat az 1944-es felkelés idején.

Idővel a németek más megszállt országokból is szállítottak ide foglyokat, romákat (cigányokat) és szovjet hadifoglyokat. Nyilvántartásba vették őket és számokat kaptak. 1942-től nyilvánvartartásba vették a tömeges megsemmisítésre ideérkező transzportokból azokat a zsidókat is, akiket az SS-orvosok, a "szelektálás" során még munkaképes-

nek nyilvánítottak, vagy bűnös orvosi kísérleteik alanyaiként kiválasztottak.

Az összesen mitegy egymillió háromszázezer Auschwitzba deportált személy közül regisztrálásra és a táborban való elhelyezésre került kb. négy-százezer. Közülük kétszázezer zsidó, közel százötvenezer lengyel, kb. huszonháromezer roma (cigány), hozzávetőleg tizenkétezer szovjet hadifogoly és huszonötezer más nemzetiségű fogoly.

Több mint fele a foglyoknak elpusztult éhség, erejükön felüli munka, a terror miatt, kivégezték, aki valamit "vétezt", végzetesek voltak az életviszonyok, pusztított betegség, járványok. A kínzások és az "orvosi" kísérletek is rengeteg áldozatot szedtek. Közel kétszázezer foglyot a németek más koncentrációs táborokba vittek innen, ahol jelentős részük elpusztult. A tábor felszabadításakor kb. hétezer fogoly volt még itt.

Fotó: SS

Zofia Stepien-Bator, Auschwitz, 1944.

Edward Galiński (lengyel politikai fogoly) és Mala Zimetbaum (belga zsidó lány) 1944. nyarán megszöktek Auschwitzból. Két hét múlva elfogták a szerelmespárt és a Gestapo halálra ítélte őket.

FOGOLYKATEGÓRIÁK ÉS MEGJELÖLÉSEK AZ AUSCHWITZI KONCENTRÁCIÓS TÁBORBAN

	zsidók	– 1942-től a tábor legnépesebb csoportja. Csak 200 ezret regisztráltak.
	politikai foglyok	– összesen kb.160 ezer. Túlnyomóan lengyelek, akiket valamilyen büntető akció során tartóztattak le, és az ellenállás tagjai
	aszociális elemek	– ebbe a kategóriába elsősorban 21 ezer romát (cigányt) soroltak
SU	szovjet hadifoglyok	– kb. 15 ezer, ebből 12 ezret vettek nyilvánvartartásba.
EH	átnevelendők	– a munkafegyelem valós vagy vélt megsértéséért letartóztatottak. Becsült számuk kb.11 ezer.
PH	rendőrségi foglyok	– kizárólag lengyelek voltak, formálisan nem voltak a tábor foglyai. A Gestapo katowicei és mysłowicei börtöneinek túlsúlyosága miatt irányították őket a táborba, ahol a rögtönítélő bíróság ítéletére vártak. Általában az ítélet golyó általi halál volt. Számukat néhány ezerre tehetjük.
	közönséges bűnözők	– néhány száz, főleg német fogoly. A tábor vezetősége gyakran közülük választotta ki az SS segédszemélyzetét, akik a tábori rendet segítettek fenntartani.
	Jehova tanúi	– vallási meggyőződésükből fakadó magatartásuk miatt. Főleg németek voltak, legalább 138-at regisztráltak.
	homoszexuálisok	– főleg német nemzetiségűek, kb. félszáz

KL Auschwitz II-Birkenau. Magyarországi zsidók a kirakodó rámpán. Háttérben a gázkamrák és a krematóriumok épületei.

AUSCHWITZ MINT A ZSIDÓK MEGSEMMISÍTÉSÉNEK HELYE

1942-től a tábor másik funkciót is betöltött – az európai zsidók tömeges megsemmisítésének helye lett. Kizárólag származásuk miatt gyilkolták őket, függetlenül koruktól, nemüktől,

foglalkozásuktól, állampolgárságuktól vagy politikai meggyőződésüktől. “Osztályozásuk” után az újonnan érkezettek többségét rögtön a gázkamrákba vitték: az SS-orvosok által mun-

ka képtelennek nyilvánított betegeket, időseket, terhes nőket és gyerekeket. Nem vették nyilvántartásba őket, nem kaptak számot.

Kemencék a gázkamra és II. sz. krematórium épületében Birkenauban.

Cyklon B doboza és kovatartalmú föld-darabok, melyekből a gáz felszabadult.

1944. MÁJUSÁBAN ÉS JÚNIUSÁBAN A HITLERISTÁK KÖZEL 440 EZER MAGYARORSZÁGI ZSIDÓT DEPORTÁLTAK. EBBEN AZ IDŐBEN NÉMET FÉNYKÉPÉSZEK KB. KÉTSZÁZ FELVÉTELT KÉSZÍTETEK AZ AUSCHWITZ II-BIRKENAU TÁBORBAN. LÁTHATÓ RAJTUK AZ ÚJONNAN ÉRKEZETTEK „OSZTÁLYOZÁSA” SS-KATONÁK ÁLTAL, GÁZKAMRÁBA MENŐK, HALÁLRA VÁRÓK, VALAMINT A MEGGYILKOLTAK HOLMIJÁNAK VÁLOGATÁSA.

AUSCHWITZBA ÉRKEZŐ ZSIDÓ TRANSZPORTOK SZÁRMAZÁSI ORSZÁGOK^a SZERINT

Magyarország	438 ezer ^b
Lengyelország	300 ezer
Franciaország	69 ezer
Hollandia	60 ezer
Görögország	55 ezer
Cseh- és Morvaország –Theresienstadt	46 ezer
Szlovákia	27 ezer ^b
Belgium	25 ezer
Németország és Ausztria	23 ezer
Jugoszlávia	10 ezer
Olaszország	7,5 ezer
Lettország	1 ezer
Norvégia	690
Más koncentrációs táborok és ismeretlen helyek	34 ezer
Összesen	1,1 millió

^a A háború előtti határokon belül

^b A háború alatti határokon belül

Összeállította Franciszek Piper

FELSZABADÍTÁS

1944. végén, a Vörös Hadsereg közeledtére, a tábor vezetősége kezdte eltörölni bűnös tevékenységének nyomait. Megsemmisítettek iratokat, néhány objektumot lebontottak, másokat felgyújtottak vagy felrobbantottak. A járóképes foglyokat 1945. január 17.-

21. között a Birodalomba evakuálták, akkor, amikor a szovjet csapatok alig hatvan kilométerre voltak a tábortól és Krakkót szabadították fel. A kb. 7 ezer, táborban maradt foglyot a Vörös Hadsereg katonái 1945. január 27-én szabadították ki.

A TÁBOR ÁLDOZATAINAK SZÁMA ÉS NEMZETISÉGE (BECSÜLT ADATOK)

Nemzetiség	Deportáltak száma	Nyilvántartottak száma	Meggyilkoltak száma
zsidók	1,1 mil.	200 ezer	1 mil.
lengyelek	140-150 ezer	140 ezer	70-75 ezer
romák (cigányok)	23 ezer	23 ezer	21 ezer
szovjet hadifoglyok	15 ezer	12 ezer	14 ezer
mások	25 ezer	25 ezer	10-15 ezer
Összesen	kb. 1,3 mil.	kb. 400 ezer	kb. 1,1 mil.

Összeállította: Franciszek Piper

Zsidókon, lengyeleken, romákon (cigányokon) és szovjet hadifoglyokon kívül a hitleristák a táborba deportáltak még legalább hétezer csehét, hat-ezer fehéroroszt, négyezer franciát, két

és fél ezer németet és osztrákot, másfél-ezer orosz, nyolcszáz szlovént, hatszáz ukránt, kisebb számban (néhánytól néhány százig) majdnem minden európai országból.

A felvételek a Sonderkommando tagjai készítették titokban 1944. nyáron, és eljuttatták a táboron kívüldre a lengyel ellenállási mozgalom segítségével.

Filmkocka a szovjet filmoperátoroknak a tábor felszabadítása után készített dokumentumfilmjéből.

Filmkocka a szovjet filmoperátoroknak a tábor felszabadítása után készített dokumentumfilmjéből.

Birkenau. Elgázósított zsidók holttestét égetik a szabadban.

A kiszabadított foglyok elhagyják a birkenauai tábort.

Az 1945. január 27-én kiszabadított hétezer fogoly közt több mint háromszáz gyerek volt.

MÚZEUM ÉS EMLÉKHELY AUSCHWITZ-BIRKENAU LÉTESÍTÉSE

A KEZDETEK

Néhány hónappal a háború befejezése és a náci táborok felszabadítása után a volt foglyok egy csoportja nyilvánosan hangoztatni kezdte, hogy meg kell őrizni Auschwitz áldozatainak emlékét. Amint ez lehetővé vált, egy részük visszatért a volt tábor területére, hogy megvédjék a még meglévő objektumokat és romokat. Megszervezték az ún. Oświęcim-i Tábor Állandó Őrzését, és gondjaikba vették a tömegesen ideáramló zárandokokat, akik szeretik nyomát keresték, imádkoztak, tisztel-

letüket fejezték ki a meggyilkoltak iránt.

A volt foglyok még a Múzeum hivatalos létrehozása előtt szerveztek ezen a területen egy kiállítást, melyet 1947. június 14-én nyitottak meg. A megnyitó ünnepségen kb. ötvenezren vettek részt, köztük volt foglyok, a meggyilkoltak családjai, zárandokok egész Lengyelországból, a lengyel hatóságok küldöttsége, a Német Háborús Bűnököt Vizsgáló Bizottság és a Központi Zsidó Történelmi Bizottság, az angol, a csehszlovák és francia nagykövetségek képviselői.

MEGALAPÍTÁS

1947. július 2-án a lengyel parlament törvénybe iktatta a volt tábor területének és objektumainak örök időre szóló megőrzését, és létre hívta Az

Oświęcim-Brzezinka Állami Múzeumot. Ezt a nevet 1999-ben Auschwitz-Birkenau Állami Múzeum-ra változtatták.

MÚZEUM VAGY EMLÉKHELY ?

A LENGYEL PARLAMENT 1947. ÉVI TÖRVÉNYE ÉRTELMEBEN A MÚZEUM FELADATA A VOLT TÁBOR TERÜLETÉNEK ÉS OBJEKTUMAINAK MEGŐRZÉSE, AZ AUSCHWITZBAN ELKÖVETETT NÉMET BŰNÖK BIZONYÍTÉKAINAK GYŰJTÉSE ÉS ŐRZÉSE, EZEK TUDOMÁNYOS FELDOLGOZÁSA ÉS KÖZLÉSE.

A MÚZEUM SZERVEZÉSE, TEVÉKENYSÉGE ÉS FEJLŐDÉSE AZONBAN A MAI NAPIG VITA TÁRGYA A VOLT FOGLYOK KÖRÉBEN, CSAKÚGY A MÚZEOLÓGUSOK, TÖRTÉNÉSZEK, KONZERVÁTOROK, PEDAGÓGUSOK ÉS A MÉDIA KÉPVISELŐI KÖZÖTT IS.

MÁR A MÚZEUM LÉTREHOZÁSA IDEJÉN KÉTSÉGEK MERÜLTEK FEL, HOGY FELADATA CSAK A MÚLT BEMUTATÁSA LEGYEN-E, VAGY VILÁGÍTSA MEG, MAGYARÁZZA A BŰNÖS RENDSZER FŐ MECHANIZMUSAIT IS. SZÉLSŐSÉGESEN KÜLÖNBÖZŐ NÉZETEK KAPTAK HANGOT – EGYESEK SZERINT FEL KELL SZÁNTANI EZEKET A TERÜLETEKET, MÁSKOR MINDENNEK A MAXIMÁLISAN LEHETSÉGES MEGŐRZÉSE MELLETT SZAVAZTAK.

VITA TÁRGYA MAGA A "MÚZEUM" MEGJELÖLÉS IS, NEM MINDENKI FOGADJA EL AZ "AUSCHWITZ-BIRKENAU ÁLLAMI MÚZEUM" NEVET. EGYESEK ÚGY VÉLIK, HOGY A VOLT TÁBOR MINDENKELETT TEMETŐ, MÁSKOR, HOGY EMLÉKHELY, EMLÉK, MÉG MÁSKOR SZERINT INTÉZMÉNY, NEVELÉSI KÖZPONT ÉS KUTATÓHELY, MELYNEK FELADATA AZ ITT MEGGYILKOLTAK SORSÁNAK KUTATÁSA ÉS BEMUTATÁSA. VALÓJÁBAN A MÚZEUM MINDEZEKET A FELADATOKAT ELLÁTJA, HISZ EZEK NEM KIZÁRJÁK, HANEM KIEGÉSZITIK EGYMÁST.

Filmklóka a szovjet filmpenetrátoroké, a tábor felszabadítása után készített dokumentumfilmjéből

A náci áldozatainak a tábor felszabadítása után felfedezett tömegsírja.

Filmklóka a szovjet filmpenetrátoroké, a tábor felszabadítása után készített dokumentumfilmjéből

A tábor utolsó áldozatainak temetése.

A MÚZEUM 1947. JÚLIUSÁBAN JÖTT LÉTRE. KÉT VOLT KONCENTRÁCIÓS TÁBOR TERÜLETÉT FOGALMAZ MAGÁBA: AUSCHWITZ I-ET ÉS AUSCHWITZ II-BIRKENAUT 191 HEKTÁRNYI TERÜLETEN. 1979-BEN A LENGYEL ÁLLAM JAVASLATÁRA A VOLT TÁBOR TERÜLETÉT AZ UNESCO FELVETTE A VILÁG-ÖRÖKSÉG LISTÁJÁRA.

Auschwitz áldozatainak cipői – a tábor felszabadítása után találták az egyik raktárban. Kiállítás részlete.

Fotó: Wiesław Zitelński

TERÜLETI ADATOK

A múzeum-együttesbe a KL Auschwitz-komplexum két része került: az anyatábor Auschwitz I Oświęcimban, és Auschwitz II-Birkenau Brzezinkában.

Az a kérdés, mekkora területet foglaljon magába az éppen alakuló múzeum, élénk vitát váltott ki a XX. század negyvenes éveinek Lengyelországában. Az altáborok többnyire messze, nemegyszer többtíz kilométeres távolságban voltak az anyatábortól. Végző soron védelem alá került a 191 hektáros területen fekvő két fő tábor: Auschwitz I és Auschwitz II-Birkenau.

Ily módon a Múzeum területén található a zsidók tömeges irtásának majd-

nem minden eszköze, 150-nél több különböző tábori objektum, a foglyok szállásai (téglaépületek, ún. blokkok és barakkok), latrinák, az adminisztráció és a táborvezetés épületei, SS őrhelyek, épületek, ahol az újonnan jötteket fogadták, őrtornyok, tábor-kapuk, tízegynéhány kilométer tábor-kerítés és belső út, valamint vasúti rámpa (Birkenauban). A Múzeum területén található az a tömegsír, ahova azt a néhányszáz foglyot temették, akik a tábor fennállásának utolsó napjaiban, vagy közvetlenül a tábor felszabadítása után haltak meg.

Az objektumok nagy része még a tábor felszabadulása előtt megrongáló-

dott. Némelyiket lebontották vagy megrongálták az SS-ek 1944-ben és 1945. januárjában a tábor felszámolása közben, bűntetteik nyomainak eltüntetéséül. Néhány fa-barakkot a felszabadítás után szedtek szét.

2002-ben a Múzeum területe megnagyobbodott azzal a résszel, ahol Birkenauban az első gázkamra, az ún. Czerwony Domek (Piros Házikó) állt, 2004-ben pedig a Stary Teatr-nak (Régi Színház) nevezett épülettel (a háború alatt tábori raktárak voltak benne) és az azt körülvevő területtel (ott volt a kavicsbánya, embertelen rabszolgamunka, és gyakran kivégzések helye).

FENNTARTÁSI KÖLTSÉGEK

A Múzeum a Kulturális és Nemzeti Örökség Minisztérium fennhatósága alá tartozik, és a lengyel állami költségvetésből van fenntartva. Először a XX. sz. kilencvenes éveitől kezdtek befolyjni külföldi adományok: a Ronald S.

Lauder Alapítványnak köszönhetően a Múzeumban szakszerű restaurátor műhelyek kezdhettek munkához. Németország és más államok, különböző egyesületek - köztük a francia Alapítvány a Soah Emlékére - valamint magánszemé-

lyek segítségével lehetővé vált kiválasztott objektumok és emlékhelyek restaurálása.

2008-ban létrejött az Auschwitz – Birkenau Alapítvány. Célja az Emlékhely karbantartása, hogy Auschwitz maradványai látogatóinak egymást követő nemzedékei saját szemükkel lássák a nácik által a II. világháborúban elkövetett gaztettek helyét.

Ennek a célnak a megvalósítását a külön létrehívott Örökös Alap teszi lehetővé, melynek tőkéje 120 millió euró kell hogy legyen. Ennek az összegnek egyszeri összegyűjtése megoldja az Auschwitz – Birkenau Emlékhely megőrzésének problémáját a következő nemzedékek számára. Ennek a sérthetetlen és biztonságosan befektetett tőkének a kamatai lehetővé teszik, hogy évente végre lehessen hajtani a legszükségesebb restaurálásokat. Lehetővé válik a tábor maradványait érintő globális

A volt Auschwitz I területe mai légifelvételen.

Foto: Wojciech Gorgolewski

restaurálási program kidolgozása: 155 objektum (többek között barakkok és őrtornyok), melyek 200 hektáryi terü-

leten vannak szétszórva, 300 romé (köz-
tük a gázkamrák romjai), sok kilométer
út és kerítés, valamint a tábori infra-

struktúra más elemei, archiv dokumen-
tumok és a gyűjteményekben található
tárgyak restaurálása.

AUSCHWITZI NEMZETKÖZI TANÁCS

1990-ben a lengyel kulturális és mű-
vészeti miniszter életre hívta az Oświęcimi
Múzeum mellett a Nemzetközi Tanácsot.
Tagjai a KL Auschwitz volt foglyai, törté-
nészek és szakértők különböző országok-
ból. A Tanács feladata véleményezés és
tanácsadás. A Múzeum kikéri vélemé-
nyüket az Emlékhely működésével kap-
csolatos fontos kérdésekben és olyan,
a Múzeum működéséhez nem szoro-
san kapcsolódó vitás esetekben, melyek
érintik az egész lengyel társadalmat, va-

lamint a külföldet (pl. az ún. szupermar-
ket, a karmelita apácák kolostora vagy a
kereszt felállítása a volt kavicsbánya te-
rületén).

A Lengyel Köztársaság miniszterelnö-
ke 2000-ben hírt tett közzé az Oświęcimi
Nemzetközi Tanács megalakulásáról,
melynek mandátuma 6 évre szól. Átvette
az addig működő Tanács feladatait, ab-
ban különbözve, hogy mint véleménye-
ző-tanácsadó testület a minisztertanács
elnökéhez tartozik, és feladata nemcsak

az auschwitzi volt tábor területének vé-
delme és kezelése, hanem minden, Len-
gyelország területén lévő, a népirtás ál-
dozatainak emléket állító emlékhelyé.

2006-ban új tagok vették át a Nem-
zetközi Tanács feladatait: Franciaország,
Izrael, Németország, Lengyelország, Uk-
rajna, az Egyesült Államok és Anglia kép-
viselői.

Elnöknek ismételten Auschwitz volt
foglyát, Władysław Bartoszewski profesz-
sort választották meg.

A HOLOCAUSTOT ÉS AUSCHWITZOT ISMERTETŐ NEMZETKÖZI EDUKÁCIÓS KÖZPONT PROGRAMTANÁCSA

2005-ben a lengyel kulturális mi-
niszter Programtanácsot hívott létre a
szintén ez évtől, a Múzeum keretében,
működő A Holocaustot és Auschwitzot

Ismertető Nemzetközi Edukációs Köz-
pont mellé. Feladata az Edukációs Köz-
pont segítése abban, hogy a fiatal nem-
zedékeket megismertesse Auschwitz és a

Holocaust történetével, felkészítse őket
az áldozatok emlékének ápolására.

Auschwitz II-Birkenau területe mai
légifelvételen.

Foto: Wojciech Corgolewski

Franciszek Jaźwiecki, önarckép.

Az Auschwitz-Birkenau Állami Múzeum Gyűjteményéből

A MÚZEUM TEVÉKENYSÉGE

ALAPSZABÁLYZATA ÉRTELMÉBEN A MÚZEUM FELADATA MUZEÁLIS ÉRTÉKŰ GYŰJTEMÉNYEK ÉS OBJEKTUMOK GYŰJTÉSE, ŐRZÉSE ÉS KONZERVÁLÁSA, FELDOLGOZÁSUK ÉS KÖZZÉTÉVÉSÜK.

A táborban és a hozzá tartozó területen a felszabadítás után ezerszám találtak meggyilkolt zsidók tárgyaira: így bőrdöngöket (gyakran névvel és címmel ellátva), zsidó liturgikus tárgyakat, protéziseket, szemüvegeket, cipőket, stb. Ezek ma a Múzeum gyűjteményének alapvető részét alkotják, nagy részük a volt Auschwitz I tábor épületeiben, az ott levő kiállításokon láthatók, ahol bemutatjuk, mi is történt a koncentrációs táborban.

A Múzeum gyűjteményeiben ezenkívül dokumentumok és fényképek is találhatóak, valamint művészi alkotások: olyanok, melyet a foglyok, illegálisan, a táborban készítettek, és olyanok, melyek már a felszabadítás után keletkeztek. Jelentős ismertető, tájékoz-

tató funkciója van azoknak a képeknek és grafikáknak, melyeket a volt foglyok alkottak a felszabadítást követő első években. Jeleneteket mutatnak be a tábor életéből, és ezeket a túlélők tanúvallomásainak tekinthetjük. Nagy részük olyan művészekről származik, akik részt vettek a Múzeum megalapításában, első tervezői voltak.

Ezek mellett a Múzeum gyűjt hitlerista dokumentumokat és a tábor fennállása idején keletkezett iratokat, köztük a tábori és a táboron kívüli ellenállási mozgalom anyagát, volt foglyok tanúvallomásait és emlékezéseit, a különböző országokban a hitleristák ellen folytatott perekben tett tanúvallomásokat, valamint Auschwitz témájával foglalkozó gazdag irodalmat az egész világról.

Auschwitzba deportált zsidók bőrdöngjei.

Fotó: Magda Emilewicz-Pióro

Fotó: Ryszard Domasik

A Gyűjtemények-részlegben több mint hatezer műalkotás található, ebből kétezret a foglyok a háború alatt, a táborban készítettek.

GYŰJTEMÉNYEK

A Gyűjtemények-részleg elsősorban tábori anyagokat, a deportáltaktól és meggyilkoltaktól elrabolt holmikat gyűjt, melyeket a tábor területén és annak közvetlen közelében találtak a felszabadítás után. A Gyűjtemények ezenkívül ajándékozásból, letétekből is gazdagodnak.

A Múzeum gyűjteményeiben többek között található:

- több mint 80 ezer pár cipő
- majdnem négyezer bőrrönd, ezek közt 2100 névvel
- kb. 12 ezer főzőedény
- kb. 40 kg szemüveg

- 460 protézis
 - 570 tábori ruha, ún. pasiak („csikos”)
 - 260 civil-öltözet
 - 260 zsidó imalepel
 - 40 köbméter összeolvadt fémtárgy az ún. Kanada területéről – a Birkenauban levő raktárakban felhalmozott, az áldozatoktól elrablott holmik maradványai.
 - 6 ezer műalkotás (kb. kétezret a foglyok készítettek a koncentrációs táborokban).
- A Múzeum birtokában van kb. két tonna haj, melyet a táborba hurcolt nők fejről vágtak le.

ARCHÍVUM

A MÚZEUM GYŰJTEMÉNYEIBEN VANNAK MEGMENTETT TÁBORI DOKUMENTUMOK, AZ ÚJONNAN ÉRKEZETT FOGLYOK FÉNYKÉPEINEK KB. 39 EZER NEGATÍVJA, ÉS KÖZEL KÉT ÉS FÉL EZER CSALÁDI FÉNYKÉP, MELY A DEPORTÁLT ZSIDÓK TULAJDONA VOLT, FŐLEG A BĘDZINI ÉS SOSNOWCEI GETTÓKBÓL.

Az Archívum gyűjteményeiben található eredeti német tábori dokumentumok, más, lengyel és külföldi gyűjteményekben őrzött dokumentumok másolatai, a náci bűnöket tárgyaló eljárások anyagai, a tábori és táboron kívül működő ellenállási mozgalom által a háború alatt készített forrásanyagok, a felszabadítás utáni anyagok (volt foglyok és más személyek tanúvallomásai és emlékezései), fényképek, mikrofilmek, klisék, archív- és dokumentumfilmek, feldolgozások, recenziók, kiállítások és filmek scenáriusa.

A gyűjtemények ezidei tartalma:

- **kb. 39 ezer negatív.** A tábor vezetése a tetoválással való azonosítás bevezetése előtt lefényképezte a z újonnan érkezett foglyokat,
- **kb. 200,** az SS által 1944-ben, a Magyarországról deportált zsidók

Birkenaubába való érkezésekor készített fénykép,

- a Sonderkommandó által Birkenauban a gázkamrák közelében titokban készített **néhány fénykép,**
- **kb. 500,** az SS által a tábor fennállása alatt a KL Auschwitz objektumairól és területéről készített fénykép,
- **csaknem 2500 családi fénykép,** mely a deportáltak tulajdona volt (főleg a będzini és sosnowcei gettóból deportált zsidóké),
- **több tíz légfelvétel,** melyet 1944-ben amerikai pilóták készítettek a táborok területéről, a Múzeum munkatársai és mások által a felszabadítás után készített felvételek,
- **tábori és a táborral kapcsolatos dokumentumok,** köztük:
 - 48 „Elhalálozási Könyv”, mely kb. 70 ezer Auschwitzban meghalt és meggyilkolt adatait tartalmazza,

Foto: Henryk Makarewicz

Égő tábori raktárak. 1945. januárjában a Vörös Hadsereg offenzívája elől menekülő németek gyújtották fel. A náci erőfeszítése ellenére sem sikerült az Auschwitzban elkövetett bűnök minden bizonyítékát eltörölni.

Archives du Musée d'État d'Auschwitz-Birkenau

NEV	MEGJ. ÉV	NEV	MEGJ. ÉV	NEV	MEGJ. ÉV	NEV	MEGJ. ÉV	NEV	MEGJ. ÉV
Ausztriai zsidók									
...
Magyarországi zsidók									
...

1941. szeptember 26-án Auschwitzba érkezett foglyok adatai.

- a Zentralbauleitung der Waffen SS und Polizei Auschwitz (a WaffenSS Központi Építésvezetése és az Auschwitz Rendőrség) dokumentumainak 248 kötete, mely technikai dokumentációt, és a tábor építésére és bővítésére, infrastruktúrájára vonatkozó terveket, valamint Oświęcim város átépítésére vonatkozó terveket tartalmaz,

Konzentrationslager Auschwitz Nr. der Kartei: 39306

Name und Vorname: **Polonski, Karol**

geb. 23-2-1907 in: **Polkowitz, Kr. Lan.**

Wohnort: **Hilsholze, Post Gersdorfer, Kr. Jastrzebo, Dist. Lodz.**

Beruf: **Lehrer**

Staatsangehörigkeit: **Polen-Polen**

Heute der Eltern: **Josif, Jozefa geb. Korymowski**

Wohnort: **Polkowitz, Robert Korbacz, Nr. 35, Kr. Lan., Ostpreußen**

Name der Ehefrau: **Wendula geb. Zaleskiewicz**

Wohnort: **Hilsholze, w.o.**

Kinder: **Wlodek** (Alteingesessener der Familie oder der Eltern): **24**

Verbildung: **4 Kl. o. Volkssch., 8 Kl. o. m. J. Sch.**

Hinterlassen: **20 Dez. 1942 in Litzmannstadt von 1935-1936**

Eintrittsdatum: **kein**

Ordnung: **1.79** Name: **OSTPOL** Mann: **blond** Gewicht: **180 kg**

Hausnummer: **keine** Beruf: **kein** Ordnung: **074** Ordnung: **907**

Sprache: **Poln.** Augen: **blau-grün** Zähne: **5 Schläm**

Arbeitszeit: **keine**

Arbeitsort: **kein**

Arbeitsort: **kein**

Verbleib am: **1.6.1942** in: **Hilsholze**

1. Mal eingekleidet: **6.6.1942** 2. Mal eingekleidet:

Erkrankungsdiagnose: **keine**

Ordnung: **Verbleib des Angehörigen und Beziehung in einer Ill. 100.**

Personennummer: **kein**

Wichtige Funktionen: **kein**

Hilfs- u. Unterorganisationen: **kein**

Kriminal Vorzeichen: **keine**

Politische Vorzeichen: **keine**

Ich bin darauf hingewiesen worden, dass meine Beziehung wegen sozialistischer Orientierung schwierig sein könnte, wenn sich die obigen Angaben als falsch erweisen sollten.

Der Lagerinspektor KL-An

Josif Polonski
22. II. 1942

Az Archívum anyagából eredeti tábori dokumentumok: (fent): lengyel fogoly személyi lapja, a letartóztatás oka részvétel az ellenállási mozgalomban. (lent): részlet az ún. napi állomány-kimutatásból, halott foglyok névsora.

-26-		58	1945
34	Pol. jud. 22117	Goldman Janusz	geb. 12.4.97
5	401	Pol. jud. 24919	Parkevicz Stanislaw
6	36037	Goldman Wilhelm	• 6.10.91
7	2. jud. 36350	Polak Jozef	• 19.1.23
8	36355	Polak Jozef	• 21.9.18
9	36359	Polak Jozef	• 18.11.97
10	36751	Polak Alexander	• 7.5.99
1	37196	Polak Janusz	• 11.9.24
2	37323	Polak Jozef	• 4.7.05
3	38166	Polak Johann	• 25.10.4
4	38702	Polak Jakob	• 2.1.91
5	38725	Polak Jozef	• 10.4.91
6	38727	Polak Jozef	• 9.4.95
7	39167	Polak Alexander	• 2.1.04
1	39171	Polak Jozef	• 1.1.23
9	39170	Polak Alexander	• 11.10.99
			107
			73533
Neuzugang am 23 Juni 1942			19
Märkte zum Abendhappel am 23 Juni 1942			73579
			20. Juni 1942
Märkte vom 23 zum 24 Juni 1942			
Verstorbene Häftlinge			
1	Frz. jud. 21170	Polak Stefan	geb. 12.1.10
2	2150	Polak Stefan	• 1.1.02
3	21149	Polak Stefan	• 21.10.15
4	21151	Polak Stefan	• 2.1.02
5	21152	Polak Stefan	• 1.5.02
6	21153	Polak Stefan	• 28.9.95
7	21154	Polak Stefan	• 20.5.03
			73577

- az SS Hygiene Instytut dokumentumainak **64 kötet**e,
- **16 kötet**: a foglyok személyi aktái,
- **8 ezer levél és levelezőlap**, melyet a foglyok küldtek a táborból,
- **kb. 800 ezer mikrofilmkocka** (főleg tábori dokumentumok, vagy máshonnan megszerzett dokumentumok másolatai),
- **több mint kétezer hangfelvétel**: volt foglyok beszámolója és emlékezései,
- **ezernél több videokazetta** háborús és tábori tematikával,
- **kb. 130 film**: dokumentumfilmek, játékfilmek és rövidfilmek háborús és tábori témákról,
- **161 kötet „Beszámoló”** - koncentrációs táborok volt foglyai, kényszermunkára vittek, valamint az Oświęcim környéki lakosok beszámolói – összesen több mint 30 ezer oldal,
- **251 kötet „Emlékezések”** – több mint 1400 emlékezés, koncentrációs táborok volt foglyai, kényszermunkára vittek, Oświęcim környéki lakosok stb. emlékezései, összesen több mint 45 ezer oldal;
- **78 kötetben** Rudolf Hössnek, a tábor parancsnokának, valamint a tábor személyzetének periratai, összesen több mint 16 ezer oldal,
- **192 kötet „Kérdőív”**, melyeket a volt foglyok töltöttek ki, kb. 20 ezer oldal,
- **27 kötet tematikus kérdőív**, a kérdéseket volt foglyokhoz intézték, kb. nyolcezer oldal,
- **7 kötetben dokumentumok és beszámolók a KL Auschwitz 1945-ös evakuációjáról**, több mint ezer oldal.

KAPCSOLAT A VOLT FOGLYOKKAL

ADATGYŰJTÉS A VOLT FOGLYOKRÓL

A volt foglyokkal való kapcsolatfelvétel és –tartás, dokumentumok gyűjtése és feldolgozása külön szekció (Szekció a volt foglyokkal való együttműködésre) feladata. A Szekció munkatársai név- és számindexeket is készítenek a háború után keletkezett archív anyagok alapján (beszámolók, emlékek, vallomások stb.). Ezen kívül rögzítik volt foglyok beszámolóit, valamint olyan személyekét, akik részt vettek a foglyosító akciókban, archívumok és könyvtárak közötti adat-cserében vesznek részt, tudományos, kutató és ismeretterjesztő munkát végeznek.

Titkos levél („drót”) 1944. szeptember 4-ről, szerzői – Józef Cyrankiewicz és Stanisław Kłodziński – értesítik a lengyel ellenállási mozgalmat, hogy fényképet csempészték ki az „elgázosítási akcióról”, és több felvétel készítésének lehetőségéről.

INFORMÁCIÓK A VOLT FOGLYOKRÓL

Azok, akik információt akarnak szerezni volt foglyokról, fordulhatnak személyesen vagy levélben a Volt Foglyok Információs Irodájához. Az Iroda dolgozói a fennmaradt tábori dokumentumok alapján tudnak csak felvilágosítást nyújtani. Sajnos, Auschwitz áldozatainak többségéről nem maradt írott

nyom – a dokumentumok nagy részét a németek a tábor felszabadtása előtt megsemmisítették, a deportáltak nagyobb részét pedig nem is vették nyilvántartásba. Ez elsősorban azokra a zsidókra vonatkozik, akiket az SS rögtön a kirakodás utáni szelektációból a gázkamrákba küldött.

AZ ADATOK ELEKTRONIKUS FELDOLGOZÁSA ÉS TÁROLÁSA

A KL Auschwitz foglyai adatainak elektronikus feldolgozása nagy jelentőséggel bír az itt fogva tartott és meggyilkolt emberek emlékének megőrzésében. Jelenleg az egyre bővülő adatbázisban, mely már több mint fél-

millió adatot tartalmaz, a tábori dokumentumok 56 csoportja került feldolgozásra. Az elektronikus archiválás gyors hozzáférhetőséget, a kikeresett adatok azonnali feldolgozását teszi lehetővé.

KÖNYVTÁR

A könyvtár állománya a Múzeum munkakörének, érdeklődési területének felel meg. A könyvek nagy része a II. világháború témájával foglalkozik, a Holocausttal, börtönök és koncentrációs táborok történetével – különös tekintettel a KL Auschwitzra, valamint az antiszemitizmus és rasszizmus problémájával. A 30 ezernél több kötet jelentős része foglalkozik a II. világháború alatti ellenállási mozgalommal, a Harmadik Birodalom történetével és a neonácizmus kérdésével. Gazdag anyaga van a zsidó történelem és hagyományok tematikáját tárgyaló irodalomnak.

A dokumentáció és tudományos feldolgozások mellett szépirodalmi művek is találhatóak (emlékezések, regények, novellák, drámák, verskötetek), valamint térképek, enciklopédiák, szó-

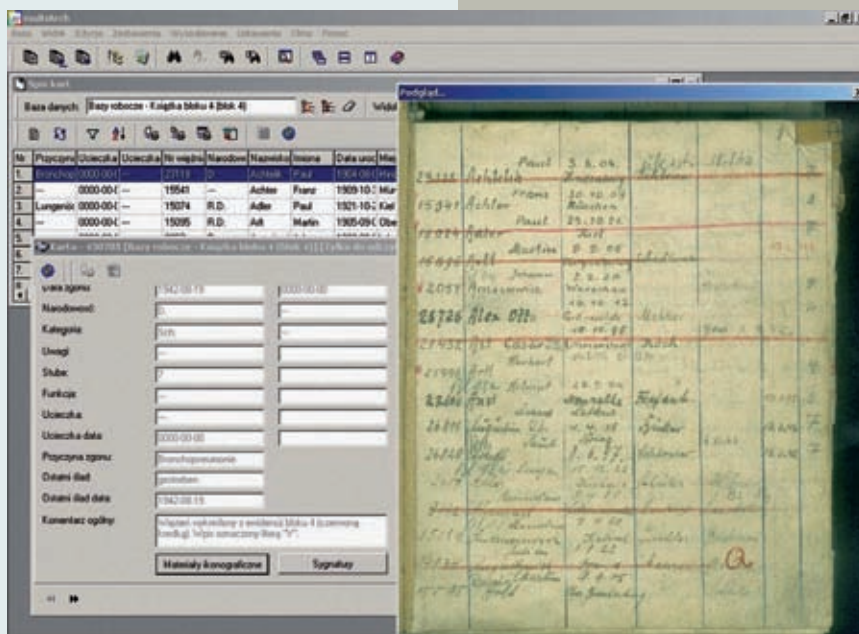
tárak, folyóiratok. Külön részleget alkotnak a Harmadik Birodalomban kiadott könyvek és folyóiratok.

Archives du Musée d'Etat d'Auschwitz-Birkenau

A háború után a tábor területén találtak elrejtett feljegyzéseket, melyeket az ún. Sonderkommando tagjai, a krematóriumokban a meggyilkoltakat elégetni kényszerített zsidó foglyok készítettek. A volt foglyok vallomásai mellett ezek a dokumentumok fontos bizonyító adatai a náci bűnöknek. A fénykép részlet ismeretlen szerző feljegyzéséből. A jiddis nyelvű kéziratot a III. sz. gázkamra mellett ásták ki 1952-ben, többek között leírja a gázkamrákban elkövetett gyilkosságok módját.

Az Elektronikus Adatbázis Munkaközössége felel a foglyok és deportáltak adatainak komputeres feldolgozásáért.

OBJEKTUMOK ÉS GYŰJTEMÉNYEK KARBANTARTÁSA

A KARBANTARTÓ RÉSZLEG TÖBB MINT 150 FENNMARADT OBJEKTUMMAL FOGLALKOZIK, KB. 300 ROMOS ÉPÍTMÉNNYEL, KÖZTÜK NÉGY GÁZKAMRA ÉS KREMATÓRIUM MARADVÁNYAIVAL BIRKENAUBAN, TÖBB MINT 13 KM KERÍTÉSSEL (3600 BETONOSZLOP), ÉS SOK MÁS, KÜLÖNFÉLE BERENDEZÉSSEL.

A konzervátorok gondozása és védelme alá több mint 150 ingatlan objektum tartozik (pl. a foglyok lakóépületei és barakkjai, a tábor más épületei), kb. 300 romos objektum, köztük Auschwitz történetére nézve különösen fontos négy gázkamra és krematórium romjai Birkenauban, 13 km kerítés 3600 betonoszloppal, és más különféle berendezések.

A majd 200 hektárnyi területen sok kilométernyi kiépített útrendszer, vízvezető árkok, vasútvonal mellék-

vágánnyal és kirakodó rámpával, két szennyvízderítő, tűzvédelmi medence stb. van. Állandó gondozás alatt vannak a füves és bokros területek, valamint a fák, a háború utáni ültetések, valamint a történelmi értékű kb. húsz hektárnyi erdő.

Ugyanígy gondozás és védelem alatt vannak az archív értékű dokumentumok, mindennapi használati tárgyak, fényképek, műalkotások. A Múzeumban található kb. kétezer, a táborban készült alkotás, valamint kb. négyezer

későbbi keletkezésű, mindezek folyamatos konzerválás alatt vannak.

A felsőoktatási intézményekkel kialakított állandó együttműködés (Mikolaj Kopernik Egyetem Torunban, Képzőművészeti Akadémia Krakkóban és Varsóban, Fachhochschule Kölnben [Németo.], Politechnika Ślaska és Świętokrzyska, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego) lehetővé teszi a legmodernebb módszerek alkalmazását a konzervatori munkában, valamint egyetemisták tanulmányi gyakorlatainak szervezését.

KONZERVÁTOR MŰHELY

A 2002-ben megszervezett laboratórium egyike a legmodernebb és legjobban felszerelt konzervátor műhelyeknek az országban. Már megvalósítottak néhány fontos feladatot: megtisztítottak és tartósítottak 80 ezer pár cipőt, melyek a foglyoktól maradtak, konzerválták a birkenai krematóriumok fém alkatrét-

seit, Clauberg német orvos kísérleti laboratóriumából származó nőgyógyászati fotelt, több tucat bőröndöt, rajzokat, grafikákat, képeket. Ez utóbbiak közül több látható most lengyel és külföldi kiállításokon. Megtörtént a Múzeumban őrzött eredeti tábori dokumentumok egy részének restaurálása is.

AUSCHWITZ TÖRTÉNETÉNEK KUTATÁSA ÉS FELDOLGOZÁSA

A Múzeum történészei a KL Auschwitz történetével foglalkoznak. Munkájuk jelenleg három témakör köré csoportosul:

- az áldozatok személyazonosságának megállapítása,

- az eddig a tábor egyes részeinek kevésbé megismert története és az SS Auschwitzcal kapcsolatos struktúrája,
- Auschwitzcal kapcsolatos forrásanyagok publikálása.

Foto: Ryszard Domasik

A volt tábor egyik őrtornya. A Konzervátor Műhely foglalkozik mind a terület, mind az ottlevő objektumok védelmével és állagmegőrzésével.

Konzervatori munkák az egyik birkenai barakkban.

Foto: Wierczyślaw Świec
Foto: Nel Jastrzebiowska

Konzervátorműhely.

A kutatómunka az ötvenes évek közepén kezdődött. Kezdetben a táborral kapcsolatos történeti dokumentumok és a volt foglyok emlékezéseinek közlésére szorítottak, valamint egyes kiválasztott, Auschwitzal kapcsolatos témákra. Az első jelentős eredmény volt Danuta Czech összeállítása: *Kalendarz wydarzeń w obozie koncentracyjnym Oświęcim-Brzezinka (Az Auschwitz-Birkenau-i koncentrációs tábor eseményeinek Kalendariuma)*. Ez a munka, aktualizálva és kibővíve önálló kiadásra került 1989-ben Németországban, majd Lengyelországban (1992), az Egyesült Államokban (1997) és Olaszországban (2006).

A hatvanas évek második felében és a hetvenes években a KL Auschwitz altáborainak problematikája, a tábori ellenállási mozgalom valamint a birkenau-i tábor foglalkoztatta a kutatókat. Párhuzamosan szélesebb körű problémákkal is foglalkoztak, mint pl. a KL Auschwitz foglyainak kényszermunkán való kihasználása (Franciszek Piper), a tábor evakuációja, felszámolása és felszabadítása (Andrzej Strzelecki).

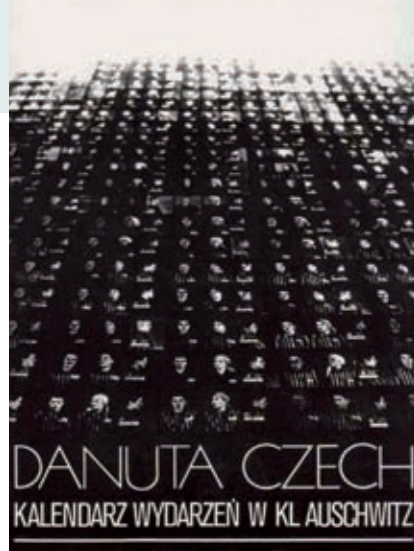
A következő években további témák kerültek sorra a tábor átfogó történetéből és részkérdések is. E munkák eredményeként többkötetes publikációk láttak napvilágot, mint pl. *Księga zgonów z Auschwitz, Księga Pamięci. Cyganie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau (Halálzási Könyvek Auschwitzban, Emlékkönyv. Cigányok a KL Auschwitz-Birkenauban)*, valamint három külön, lengyeleknek szentelt emlékkönyv: *Księga Pamięci. Transporty Polaków z Warszawy do KL Auschwitz 1940-1944, Księga Pamięci. Transporty Polaków do KL Auschwitz z Krakowa i innych miejscowości Polski południowej 1940-1944, Księga Pamięci. Transporty Polaków do KL Auschwitz z Radomia i innych miejscowości Kielecczyny 1940-1944 (Emlékkönyv. Lengyel Transzportok Varsóból a KL Auschwitzba 1940-1944, Emlékkönyv. Lengyel Transzportok Krakkóból és más dél-lengyelországi helységekből a KL Auschwitzba*

1940-1944, valamint Emlékkönyv. Lengyel Transzportok Radomból és Kielce körüli helységekből a KL Auschwitzba 1940-1944).

Az Emlékkönyvekben igyekeztek elemezni nemcsak a transzportokban levők számát, az elhalálozásokat a táborban, hanem – lehetőség szerint – megpróbálták rekonstruálni az egyes emberek életrajzát is. Hasonló módszert igyekeztek alkalmazni több szerző közös munkájában is, *Ludzie dobrej woli. Księga Pamięci mieszkańców Ziemi Oświęcimskiej niosących pomoc więźniom KL Auschwitz (Jóakarátú emberek. Emlékkönyv. Az Oświęcimi Föld lakói, akik segítették a KL Auschwitz foglyait)* – szerk. Henryk Świeboczi, valamint két albumban, az egyik az Auschwitzba deportált bédzini zsidóknak állít emléket: *Zanim odeszli (Míg elmentek)*, a másik a gyerekekről szól: *Nie wolno o nich zapomnieć. Najmłodsze ofiary KL Auschwitz (Ne felejtjük el őket! A KL Auschwitz legfiatalabb áldozatai)* – szerző Helena Kubica.

A Múzeum történészei által feldolgozott fontosabb témák: a KL Auschwitz áldozatainak száma (Franciszek Piper), a táborból megszökött foglyok beszámolóit (Henryk Świeboczi), a tábori és táboron kívüli ellenállási mozgalom (Henryk Świeboczi), az áldozatok holmijának elrablása (Andrzej Strzelecki), a Buna altábor, és az IG Farbenindustrie története (Piotr Setkiewicz), bűnös orvosi kísérletek (Irena Strzelecka), a tábor egyes egységeinek története (Irena Strzelecka), a lodzi gettóból deportált zsidók sorsa a KL Auschwitzban (Andrzej Strzelecki), a Zamość vidékéről kitelepített lengyelek pusztulása a KL Auschwitzban 1942-1943-ban (Helena Kubica), a romák sorsa a megszállt Európában, pusztulásuk Auschwitzban (Wacław Długoborski), Jehova tanúi a KL Auschwitzban (Teresa Wontor-Cichy), az ellenállási mozgalom tagjainak életrajza, köztük Witold Pilecki lovassági kapitányé és Stefan Jasioński hadnagyé (Adam Cyra).

A Múzeum sokéves munkájának betetőzése a nagy terjedelmű, öt kö-

A KL Auschwitz történetének egyik fontosabb feldolgozása *Kalendarz wydarzeń w KL Auschwitz (Auschwitz. A koncentrációs tábor eseménynaptára)*. Szerzője a Múzeum történésze, Danuta Czech.

Helena Kubica történész több évi kutatómunkájának eredménye a *Ne felejtjük el őket!* című album, melyet a KL Auschwitzba deportált gyerekek emlékének szentelt. Legtöbbjüket a hitleristák rögtön a táborba érkezésük után meggyilkolták.

tetes mű, mely több nyelven megjelent: *Auschwitz 1940-1945. Węzłowe zagadnienia z dziejów obozu. (Auschwitz 1940-1945. A tábor történetének legfontosabb problémái.)*

KIÁLLÍTÁSOK ÉS EMLÉKHELYEK

Foto: Lidia Foryciarz

Auschwitzba deportált zsidók fényképei, melyeket a tábor felszabadítása után találtak Birkenauban. A volt tábori fürdő épületében levő kiállítás részlete.

A MÚZEUM AUSCHWITZ KÜLÖNLEGES SZEREPE

EREDETI TERÜLET ÉS OBJEKTUMOK, ROMOK, ÉS AZ ITT ELKÖVETETT NÉP-
IRTÁS ÉS HOLOCAUST NYOMAI ADJÁK ENNEK A HELYNEK A KIVÉTELES
JELENTŐSÉGÉT. VANNAK ITT TERÜLETEK EMBERI HAMVAKKAL, GÁZKAM-
RÁK ÉS KREMATÓRIUMOK ROMJAI. HELYEK, AHOL AZ SS ORVOSOK KI-
VÁLOGATTÁK AZ ÁLDOZATOKAT. UTAK, MELYEKEN A GÁZKAMRÁKBA VE-
ZETTÉK AZ EMBEREKET. HELYEK, AHOL EGÉSZ CSALÁDOK VÁRTAK A HA-
LÁLRA. HELYEK, AHOL FELLÁZADTAK A FOGLYOK – ÉS KIVÉGZÉSÜK HELYE.

ÁLTALÁNOS TEMATIKÁJÚ KIÁLLÍTÁS A VOLT KL AUSCHWITZ TERÜLETÉN

Az első állandó kiállítás a volt fog-
lyok lakóépületeiben Auschwitz I terü-
letén 1947-ben nyílt. 1955-ben új kiál-
lítás lépett a helyébe, mely – bizonyos
változtatásokkal – a mai napig látható.

A kiállítás bemutatja a KL Auschwitz
két funkcióját: koncentrációs tábort kü-
lönböző nemzetiségű foglyok számára,
valamint az európai zsidók meggyilkol-
ásának legnagyobb helyét.

KONCENTRÁCIÓS TÁBOR

A kiállítás bemutatja, milyen körü-
lmények közt éltek Auschwitz foglyai,
akik a táborban a rabszolgamunka, éh-
ség, betegségek, rajtuk végzett kísérle-
tek, kínzások, embertelen büntetések
miatt haltak meg, vagy kivégezték őket.
Láthatók itt a táborban elpusztult fog-
lyok fényképei, dokumentumok, és a tá-
bor életét bemutató alkotások. A tábor
börtönül szolgáló épületben eredeti ál-
lapotban vannak szobák és cellák, me-
lyekben a foglyokat és a táboron kívül-
ről való elítélteket tartották – utóbbiakat
a foglyoknak nyújtott segítségért, vagy
csak annak megkísérléséért. Néhány he-
lyen, a falakon, ajtókon vagy ablakpár-

kányokon az itt fogva tartott emberek
rajzai és általuk bekarcolt feliratok lát-
hatók. Ebben az épületben kaptak he-
lyet a tábori ellenállási mozgalmat, bünt-
tetéseket, kivégzéseket, és a politikai fog-
lyok sorsát bemutató kiállítások. A pin-
cében lévő „büntető cellákba” zárta a tá-
bori SS azokat a foglyokat, akik szerintük
vétettek a tábori rend ellen. 1941-ben
ide zárták az éhhalálra ítélteteket is. Itt halt
meg többek mellett Maximilian Maria
Kolbe, lengyel szerzetes, aki, hogy meg-
mentsen egy másik foglyot, helyette az
éhhalálra ítéltet közé lépett. 1941 őszén
az SS itt folytatta a Cyklon B gázzal vég-
zett tömeggyilkosság első kísérletét.

Foto: Ryszard Domasik

A Múzeumban látható az itt elkövetett
bűnök egyik legmegrázóbb bizonyítéka: az
áldozatok közel két tonna haja.

Foto: Stanislaw Womot

Az 1. sz. gázkamra Auschwitz I-ben.
Jelenlegi állapot.

AZ EURÓPAI ZSIDÓK MEGGYILKOLÁSÁNAK LEGNAGYOBB HELYE

A kiállítás bemutatja a zsidók elpusztításának egész folyamatát a tábori vasúti rámpára való érkezéstől az SS orvosok által végzett szelekción keresztül, egészen a gázkamrákban való halálig. Az itt elkövetett bűnök egyik legmeggrázóbb bizonyítéka a közel két tonna haj, melyet a női foglyokról vágtak le a táborba érkezéskor. Nem kevésbé megindító a deportáltak

holmijainak látványa, amelyeket a tábor felszabadítása után találtak: imaleplek, szemüvegek, névvel és címmel ellátott bördöndök, cipők, protézisek, gyerekruhák, edények. Ez a megölt zsidók holmijának kis része, az, amelyet a tábor német vezetősége már nem tudott elszállítani a Harmadik Birodalomba, vagy eltüntetni Auschwitz evakuálása előtt.

BIRKENAU MINT EMLÉKHELY

ARRA VALÓ TEKINTETTEL, HOGY AUSCHWITZ ÁLDOZATAINAK NAGY RÉSZÉT BIRKENAUBAN ÖLTÉK MEG, OLYAN DÖNTÉS SZÜLETETT, HOGY OTT NEM LESZNEK MUZEÁLIS JELLEGŰ KIÁLLÍTÁSOK, HANEM A TÁBOR TERÜLETE VÁLTOZATLANUL MARAD MEG.

Birkenau területén csak egyetlen kiállítás nyílt 2001-ben, az ún. "szaunában", ahol a táborba újonnan érkezett foglyokat nyilván tartásba vették és fertőtlenítették. Az épület funkcióját és történetét az egymást követő helyiségeken áthaladva lehet megismerni, olyan sorrendben, ahogy az áldozatoknak kellett haladniuk. Az utolsó helyiségben kb. kétezer, az Auschwitzba deportált zsidók tulajdonát képező fénykép van, melyeket a tábor felszabadítása után találtak meg.

Birkenauban van a tábor áldozatainak emlékműve is.

2005-ben két emléket állítottak a deportálással és megsemmisítéssel kapcsola-

tos tragikus események színhelyén:

- azon a helyen, ahol a németek által 1942. tavaszán üzembe helyezett első gázkamra állt, a birkenai tábor közelében, az ún. Czerwony Domek (Piros Házikó)
- a vasúti mellékvágánynál, mely a két tábor, Auschwitz I-et és Auschwitz II-Birkenaut kötötte össze (az ún. Judenrampe – zsidórampa), ahova 1942. tavasztól 1944. májusáig érkeztek a táborba deportált zsidók vonatai, valamint lengyel és roma vonatok. A Judenrampe-ra érkező zsidókat az SS orvosok azonnal szelektálták.

NEMZETI KIÁLLÍTÁSOK

Auschwitz I területén más állandó kiállítások is vannak, úgynevezett nemzeti kiállítások, a különböző országokból származó volt foglyok kezdeményezésére, akiket a Nemzetközi Oświęcim Bizottság fog össze. Céljuk a hitleri megszállás ismertetése azokban az országokban, ahonnan embereket deportáltak Auschwitzba, és sorsuk bemutatása.

Az első ilyen kiállítás 1960-ban nyílt.

Néhány évtizedig tartó fennállásuk alatt némelyek megszűntek, mások teljesen vagy részben átalakultak, és keletkeztek újak is. Specialisták munkacsoportjai hozták őket létre azoknak az országoknak a szervezésében, melyeknek polgárai Auschwitz áldozatai voltak. A kiállítások a Múzeummal való együttműködéssel jönnek létre, és a Nemzetközi Oświęcim Tanács hagyja jóvá.

Birkenau.
A III. sz. gázkamra és krematórium romjai.

Birkenau.
Emléktábla a rámpánál, ahova a deportáltakkal érkeztek a vonatok. Előtérben német felvételek a háború idejéből.

A Halálfal, amely előtt a náci több ezer embert lőttek agyon.

Foto: Wiesław Zieliński

A volt Auschwitz II-Birkenau tábor részlete.
A karantén-szektor barakkjai és más lakóbarakok maradványai.

Foto: Jarko Wensjët

Kiállítás-részlet. „Az elárult állampolgár”.
A Holocaust magyar áldozatainak emlékére.

Foto: Tomasz Plelesz

A Kiadó alapvető célja, hogy megőrizze a tábor áldozatainak emlékét, dokumentálja a nácik által elkövetett bűnöket, a Holocaustot, és hogy széles körben propagálja Auschwitz témáját.

Jelenleg a következő kiállítások látogathatók:

- „A zsidók szenvedése, harca és pusztulása 1933-1945”
- „A lengyel nép harca és mártíromsága 1939-1945”
- „Az európai romák pusztulása”
- „A szlovák zsidók tragédiája”
- „Csehországi rabok a KL Auschwitzban”
- „Az elárult állampolgár. A Holocaust magyar áldozatainak emlékére”
- „Franciaországi deportáltak a KL Auschwitzban”
- „Belgium 1940-1944. Megszállás, és deportálás a KL Auschwitzba”
- „Zsidóüldözés és deportálás Hollandiából 1940-1945”
- valamint a következő országok által készített kiállítások: Ausztria, Jugoszlávia, Oroszország (átalakítás alatt), Olaszország.

IDŐSZAKI ÉS VÁNDORKIÁLLÍTÁSOK

Működésének 60 éve alatt a Múzeum majd 300 időszakai és vándorkiállítást szervezett, melyeket több mint 15 millióan láttak. Lengyelországon kívül a következő országokban voltak bemutat-

va: Ausztria, Nagybritannia, a volt Csehszlovákia, Németország, Izrael, Japán, Hollandia, Svájc, Svédország, Egyesült Államok, Magyarország, Olaszország és a volt Szovjetunió.

KIADÓI TEVÉKENYSÉG

A MÚZEUM KIADÓJA TÖBBSZÁZ POZÍCIÓT ADOTT KI ÖSSZESEN KB. 8 MILLIÓ PÉLDÁNYBAN.

A Kiadó alapvető célja, hogy megőrizze a tábor áldozatainak emlékét, dokumentálja a nácik által a táborban elkövetett bűnöket, a Holocaustot, és hogy széles körben propagálja Auschwitz témáját.

A Kiadó különböző nyelveken ad ki tudományos és ismeretterjesztő műveket, szépirodalmat, emlékezéseket, albumokat, katalógusokat, ismertetőket, versköteteket, plakátokat, a tábor történetét bemutató dokumentumfilmeket.

A Kiadó legfontosabb termékei közé kell sorolni Danuta Czech munkáját, *Kalendárium: a KL Auschwitz eseményei időrendben,* valamint egy ötkötetes monográfiát, több szerző közös művét a tábor történetéről: Auschwitz 1940-1945. A tábor történetének legfontosabb problémái*, mely több nyelven kiadást nyert.

1957-től jelenik meg egy tudományos időszak kiadvány – *Zeszyty Oświęcimskie* (Oświęcimmi Füzetek) lengyel és német nyelvi változatban, melyben a Múzeum munkatársai, és mások, közlik a tábor történetének különböző kérdéseire vonatkozó tudományos kutatásuk eredményeit.

1944-től jelenik meg a PRO MEMORIA információs közlöny, mely széleskörűen tájékoztat a Múzeum tevékenységéről, valamint annak tudományos, politikai és társadalmi vonatkozásairól. Az *Oświęcimmi Füzetek*-től eltérően széles olvasóközönséghez szól – tudományos kutatóktól középiskolásokig.

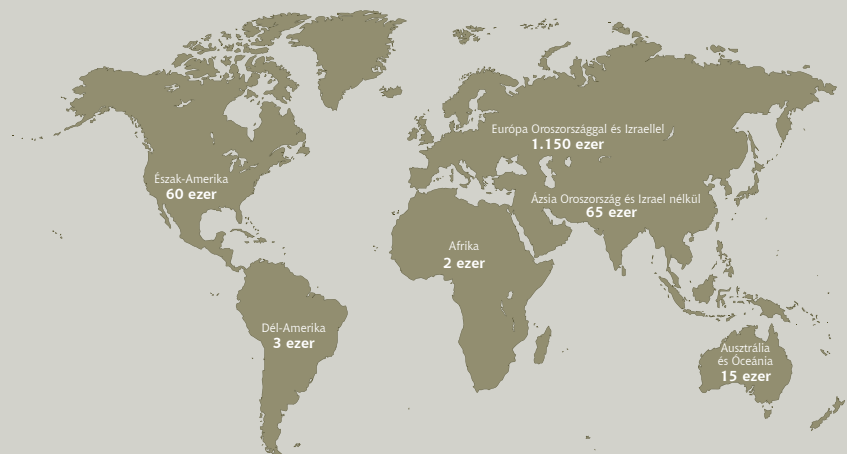
Minden kiadvány megvásárolható a Múzeum területén levő eladási pontokon, valamint az internetes könyvesboltból online (www.auschwitz.org.pl)

INTERNET

A Múzeum honlapja (www.auschwitz.org.pl) lehetővé teszi Auschwitz történetének megismerését és több mint százezer, a KL Auschwitzban megölt áldozat nevét tartalmazó archív anyagokba való betekintést. Segít a múzeumlátogatás előkészítésében is – információkat tartalmaz az ideutazás módjairól, az idegenvezetői szolgáltatás megrendeléséről és költségeiről, szálláslehetőségekről Oświęcimban.

Az internetes oldalon megismerhető az Auschwitzot és Holocaustot ismerető Nemzetközi Edukációs Központ tevékenysége és programkínálata. Ezenkívül az internethasználók informálódhatnak az Emlékhely aktuális programjairól, a Múzeum struktúrájáról, az egyes

LÁTOGATÓK SZÁMA 2009-BEN KONTINENSENKÉNT

A tábor területét évente egymillió ember látogatja.

részlegek tevékenységéről, látogathatják a történeti és aktuális fényképek galériáját.

EDUKCIÓS TEVÉKENYSÉG

AZ AUSCHWITZOT ÉS A HOLOCAUSTOT ISMERTETŐ NEMZETKÖZI KÖZPONT

AZ MCEAH TÖBBEK KÖZÖTT A KÖVETKEZŐ LEHETŐSÉGEKET NYÚJTJA: FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉS, SZEMINÁRIUMOK, TEMATIKUS KONFERENCIÁK, KUTATÁSI LEHETŐSÉGEK, CSOPORTOS FOGLALKOZÁSOK, TUDOMÁNYOS TÁBOROK PEDAGÓGUSOKNAK ÉS DIÁKOKNAK LENGYELORSZÁGBÓL ÉS KÜLFÖLDRŐL. AZ ELŐADÁSOKAT ÉS FOGLALKOZÁSOKAT A MÚZEUM TUDOMÁNYOS MUNKATÁRSAI ÉS FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ELŐADÓI TARTJÁK. AZ MCEAH FOGLALKOZIK A LÁTOGATÓK PROGRAMJÁNAK MEGSZERVEZÉSÉVEL IS.

2005. január 27-én, a KL Auschwitz felszabadításának 60. évfordulójára rendezett ünnepség keretein belül néhány száz volt fogoly aláírta az Auschwitzot és a Holocaustot Ismertető Nemzetközi Edukációs Központ alapító oklevelét, hivatalosan ez év májusában a Lengyel Köztársaság kulturális minisztere hívta létre az intézményt.

Az MCEAH tevékenységének egyik alapvető formája a lengyel és külföldi

ifjúsággal és oktatókkal, valamint lengyel és külföldi tudományos intézményekkel való együttműködés. Az edukációs tevékenység keretein belül a következő típusú foglalkozások vannak: előadások és felolvasások, múzeumi órák, gyakorlati foglalkozások, konferenciák oktatóknak, szimpóziumok, filmbemutatók, rajzversenyek, pályázatok a tábori témák legjobb feldolgozására.

angol nyelvű kiadás

lengyel nyelvű kiadás

Az internethasználók százazeit vonzza a honlap, melyen közelebbről megismerhetik Auschwitz történetét.

Az Edukációs Központ tevékenységének egyik formája az ifjúsággal való együttműködés. Moszkvai gimnazisták a roma-kiállításon.

Fotó: A moszkvai 653. számú Iskola

AZ MCEAH SZERVEZ TÖBBEK KÖZÖTT:

- FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉS

Három féléven át tartó felsőfokú szakképzés tanároknak, melyet a szakfelügyelőségek elismernek. A képzés a krakkói Pedagógiai Egyetemen közösen folyik. A tábort és a foglyokat: zsidókat, lengyeleket, romákat (cigányokat) és mások interdiszciplinárisan megközelített problematikáját a náci terror és népiirtás széleskörűen megrajzolt kontextusában mutatják be.

A totalitárius rendszerek keletkezését és fejlődését vizsgálva analizálják a rasszizmus, antiszemitizmus problémáját,

a tolerancia hiányának kérdését. A témák közé tartoznak a II. világháború legfontosabb eseményei és következményei, a zsidó nép története és kultúrája, és mindezeknek a kérdéseknek a tükrözése az irodalomban, művészetben és a filozófiában.

A foglalkozásokat ismert történészek, szociológusok, irodalomtörténészek és más tudományok képviselői, valamint a Múzeum tudományos munkatársai vezetik.

- SZEMINÁRIUMOKAT

A néhány napos találkozás célja human tárgyak tanáraival, nevelőkkel, hitantanárokkal általános és középiskolákból az ifjúság jobb előkészítése a Múzeum látogatására. A találkozások programja magában foglal előadásokat az egyes nemzetiségek és vallási csoportok sorsáról a tábortanban, dokumentumfilmek vetítését Auschwitz és a Holocaust tematikájából, az Archívum és a Gyűjtemények bemutatását, és a volt táborterületének speciális programmal való látogatását.

- TEMATIKUS KONFERENCIÁK

Az egy napos tematikus konferenciákat, melyek a KL Auschwitz történetében legfontosabb eseményekkel foglalkoznak, a MCEAH a tanároknak, az itt tanulmányokat végzetteknek ajánlja, akik el akarják mélyíteni ismereteiket Auschwitz, a Holocaust és a II. világháború témájából. Ezek a konferenciák széles körűben tárgyalják a szemináriumokon és a felsőfokú szakképzésen tárgyalt kérdéseket. Alkalmat adnak ezenkívül az ifjúság nevelését érintő témák megvitatására.

- SZEMINÁRIUMOK ÉS TANFOLYAMOK LENGYEL ÉS KÜLFÖLDI PEDAGÓGUSOK ÉS FIATALOK RÉSZÉRE

Ezek a szemináriumok és tanfolyamok lehetővé teszik Auschwitz történetének megismerését a lengyel és európai náci megszállás vonatkozásában. A résztvevők kora, érdeklődési köre és igényei szerint minden csoportnak megfelelő témacsoport áll rendelkezésére.

Foto: Bartosz Bartyzel

Európai tanárok nemzetközi szemináriuma.

A VOLT KONCENTRÁCIÓS TÁBOR LÁTOGATÁSA AUSCHWITZ – FONTOS HELY A MAI VILÁG SZÁMÁRA

A MAI NAPIG AZ AUSCHWITZ-BIRKENAU MÚZEUMOT ÉS EMLÉKHELYET TÖBB MINT 30 MILLIÓAN LÁTOGATTÁK MEG AZ EGÉSZ VILÁGRÓL.

Nem sokkal a felszabadítás után a volt koncentrációs tábor Auschwitz rendkívül fontos Emlékhellyé vált a mai világ számára. Tanúskodik erről a látogatók egyre növekvő száma. Eddig a Múzeumot és Auschwitz-Birkenau Emlékhelyet több mint 30 millió ember

látogatta meg az egész világról. A XX. század 90-es éveitől a látogatók száma egyre nő. Jelenleg a Múzeumot évente kb. egymillió ember látogatja, száz országból. Legtöbben lengyelek, amerikaiak, angolok, olaszok, németek, franciák és izraeliak.

Tiszteletüket fejezik ki az áldozatok előtt politikusok, államfők is, akik morális kötelességüknek tartják a volt táborterületének meglátogatását. Ez a hely a legnagyobb figyelemre méltó emberiségnek. Władysław Bartoszewski, volt lengyel külügyminiszter és a tábor volt foglya ezt mondta: "Oświęcim a legnagyobb temető a világ történetében, ahol nincs hova helyezni egy ember emlékére az emlékezés követé vagy virágát. Temető sírok nélkül, mert a testek elszórtak a füsttel az ég alatt. És ez kötelező..."

Foto: Az Ifjúsági Találkozók Nemzetközi Háza Oświęcimben

Auschwitz-Birkenau Emlékhelyet évente egymillió ember látogatja meg az egész világról. A volt táborterületének látogatásához a Múzeum által alkalmazott vezetőt lehet igényelni.

NYITVATARTÁSI IDŐ

A Múzeum a hét minden napján nyitva a következő órákban:

8:00 – 15:00	december – február
8:00 – 16:00	március, november
8:00 – 17:00	április, október
8:00 – 18:00	május, szeptember
8:00 – 19:00	június – augusztus

A megadott órák a volt tábor területének látogatására vonatkoznak. A volt foglyokról adatokat szolgáltató Információs Iroda, az Archívum, Gyűjtemények, Könyvtár, az adminisztráció és más részlegek (munkaszüneti napok kivételével) hétfőtől péntekig 7:00 és 15:00 óra között áll rendelkezésre. Január elsején, december 25-én és húsvét első napján a Múzeum zárva.

LÁTOGATÁS – ÁLTALÁNOS INFORMÁCIÓK

A LÁTOGATÁSRA SZÁNT IDŐ EGYÉNI ÉRDEKLŐDÉSTŐL FÜGG, DE A KÉT TÁBOR TERÜLETÉNEK ÉS AZ OTT LÁTHATÓ KIÁLLÍTÁSOKNAK A MEGTEKINTÉSÉRE MINIMUM HÁROM ÉS FÉL ÓRÁT ÉRDEMES SZÁNNI.

HA IDEGENVEZETŐVEL INDULUNK, VÁLASZTHATUNK ÁLTALÁNOS PROGRAMOT (HÁROM ÉS FÉL ÓRA), VAGY SPECIÁLISAT (KB. HAT ÓRA), VAGY VÁLASZTHATÓ KÉTNAPOS PROGRAM.

Az Emlékhely területére mindenféle belépőjegy nélkül be lehet menni. Megtekinthetők a kiállítások és néhány eredeti objektum mindkét volt tábor: Auschwitz I és Auschwitz II-Birkenau területén. Az Auschwitz I területén lévő épületek (blokkok) egy része nem látogatható, Auschwitz II-Birkenauban a legtöbb ott levő barakkba be lehet menni.

Meg kell emlékeznünk négy fontos és emlékként számon tartott helyről,

melyek bizonyos távolságban vannak a volt táboroktól:

- a terület, ahol Birkenauban az első gázkamra állt, az ún. Czerwony Domek (Piros Házikó) néhány száz méterre Birkenau északi határától,
- az a terület, ahol a második gázkamra állt, az ún. Bialy Domek (Fehér Házikó), néhány száz méterre Birkenau nyugati határától,
- vasúti mellékvágány, az ún. Judenrampe (zsidórámpa), ahova

A volt Auschwitz I tábor.

A volt Auschwitz II-Birkenau tábor.

1942. tavaszától 1944. májusáig érkeztek a deportált zsidók, lengyelek és romák (Auschwitz I és Birkenau között, kb. másfél kilométerre a két tábor közt),

- tömegsír, ahova közvetlenül a tábor felszabadítása előtt és után meghalt foglyokat temették

A Múzeum gondnoksága alá tartozó területek, melyek bizonyos távolságban vannak Auschwitz I és Auschwitz II-Birkenau volt táboroktól:

- az első két gázkamra (1, 3) helye Birkenauban,
- vasúti mellékvágány, ahova a deportáltak vonatai érkeztek (4),
- a meggyilkolt szovjet hadifoglyok emlék-obeliszkje (2),
- közvetlenül a tábor felszabadítása előtt és után meghalt foglyok tömegsírja (5).

Zsidó imaleplek. Kiállításrészlet a volt Auschwitz I táborban.

Foto: Jarko Mensfeld

AUSCHWITZ I – A VOLT KONCENTRÁCIÓS TÁBOR TERÜLETE

Az SS Auschwitz I területén építette ki az első tábort a férfiak (1940.) és a nők (1942.) számára, itt folytak az első kísérletek a Cyklon-B gázzal való tömeges kivégzésekre, itt ölték meg az első transzporttal érkező zsidókat. Itt folytatták az SS orvosok első bűnös kísér-

leteiket a foglyokon, itt lőtték agyon a legtöbb halálraítéltet. Itt volt a központi tábori börtön a tábor összes részéből való foglyok számára, valamint a tábor legfőbb vezetősége, és az SS irodáinak többsége. Innen irányították a tábor további kiépítését.

AUSCHWITZ II-BIRKENAU - A VOLT KONCENTRÁCIÓS TÁBOR TERÜLETE

A náciák Birkenauban építették ki a tömegyilkosság legtöbb eszközét, melyekben kb. egymillió európai zsidót öltek meg. Birkenau volt a legnagyobb koncentrációs tábor (háromszáznál több primitív, többségükben fa-barakk), ahol 1944-ben több mint kilencvenezer fogoly volt: zsidók, lengyelek, romák, a Szovjetunió polgárai és mások. A volt tábor területén külön-

féle építmények és berendezések maradványai láthatók, és emberi hamvakkal teli helyek.

A terület nagysága, tizegynéhány fennmaradt barakk és száznál többnek a romjai, 13 kilométernél hosszabb tábori kerítés, tíz kilométer belső út és 2 kilométeres vasúti vágány mutatja a tábor specifikus felépítését, mely csak egy célt szolgált: emberek megölését.

Téglabarakk belseje a birkenau táborban.

Foto: Wiesław Zieliński

IDEGENVEZETŐK

A volt táborok területének látogatásához ajánlatos a Múzeum igazolványával rendelkező idegenvezetőt alkalmazni (csoportok esetén kötelező) – ez lehetővé teszi a pontos történeti információkat, a kiállított tárgyak helyes meg-

világítását. Az idegenvezetők a következő nyelveken szolgálnak segítséggel: angol, cseh, francia, héber, holland, horvát, japán, lengyel, magyar, német, olasz, orosz, spanyol, svéd, szlovák és szerb nyelven.

Birkenau. A Tábor Áldozatainak Nemzetközi Emlékműve.

Foto: Ryszard Domasik

Idegenvezetői szolgáltatást a következő módon lehet megrendelni:

- interneten keresztül (reservation@auschwitz.org.pl),
- telefonon (+48) 33 844 81 00 /844 80 99 – a számok hétfőtől péntekig reggel 7:00 és 15:00 közt hívhatók, vagy a Múzeum nyitvatartási ideje alatt (+48) 33 844 81 02,
- faxon (+48) 33 843 22 27,
- helyben, a bejáratnál. Ugyancsak itt lehet elintézni egyéb formákat. A nagy érdeklődésre, a látogatók nagy számára való tekintettel ajánlatos időben megtenni a bejelentkezést. Az idegenvezetés fizetett szolgáltatás.

ISMERTETŐ KIADVÁNYOK

A látogatás megkezdése előtt vásárolható több mint tíz nyelven kiadott ismertető, melyben rövid leírás található a lá-

tott objektumokról és a Múzeumban kiállított tárgyakról, Auschwitz és Birkenau térképe, és a látogatás ajánlott útvonala.

DOKUMENTUMFILM

A látogatás megkezdése előtt, vagy befejezése után, meg lehet nézni egy 15 perces dokumentumfilmet, mely a Vörös Hadsereg operatőreinek a tábor felszabadításakor készí-

tett filmjének részlete. Bemutatja a tábor felszabadítását, az életben maradt foglyokat, a bűntények megtalált dokumentumait (Belépőjegy váltása kötelező).

KÖZLEKEDÉS A KÉT TÁBOR KÖZÖTT

Az Auschwitz és Birkenau közti 3 kilométeres távolságot meg lehet tenni gyalog, áthaladva azon a tábor melletti területen, ahol a megszállás alatt német ipari üzemek, műhelyek, raktárak, irodák és a tábor műszaki egységei voltak, mely a foglyok munkájának, gyakran halálának helye volt. Néhány vasúti mellékvágány és rám-

pa maradványa is van itt, ahova a táborba deportált emberek érkeztek, és az SS orvosok azonnal „szelektálták” őket. Mindkét volt tábor mellett vannak parkolók, tehát saját közlekedési eszközzel is átmehetünk egyik táborból a másikba. Ennek híján igénybe vehető a két tábor között oda-vissza közlekedő autóbusz.

„A VILÁGON MILLIÓNYI EMBER TUDJA, MI VOLT AUSCHWITZ, DE ALAPVETŐ DOLOG EMLÉKEZETÜNKBEN ÉS TUDATUKBAN TARTANI, HOGY CSAK TŐLÜK FÜGG, HOGY ILYEN TRAGÉDIA MEGISMÉTLŐDIK-E. CSAK EMBEREK OKOZHATTÁK, ÉS CSAK EMBEREK AKADÁLYOZHATJÁK MEG”.

(PROF. WŁADYSŁAW BARTOSZEWSKI,
AUSCHWITZ VOLT FOGLYA)

Fotó: Jarko Mensfelt

Fotó: Lidia Foryciarz

Az Auschwitz tragédiája iránti érdeklődés nem csökken az idő múlása ellenére.

EMLÉKHELY
A MÚZEUM
CÍME:

Memorial
Auschwitz
Birkenau
State Museum

PAŃSTWOWE MUZEUM
AUSCHWITZ-BIRKENAU

ul. Więźniów Oświęcimia 20
32-603 Oświęcim, Polska
tel. (+48) 33 843 20 22
fax (+48) 33 843 19 34 /843 18 62
www.auschwitz.org.pl
e-mail: muzeum@auschwitz.org.pl

Szerkesztés: Teresa Świebocka, Jadwiga Pinderska-Lech, Jarko Mensfelt

Fordította: Etelka Kamocki

Grafikai terv és szedés: Agnieszka Matuła, Grafikon

Nyomás: **Grafikon** Jarosowice 324, 34-100 Wadowice, tel. (+48) 33 873 46 20,
fax (+48) 33 873 46 22, e-mail: biuro@grafikon.com.pl, www.grafikon.com.pl

Jelen kiadványban felhasznált képanyag az Auschwitz-Birkenau Állami Múzeum gyűjteményéből származik, néhány a következő személyek magángyűjteményéből:

Ryszard Domasik, Lidia Foryciarz, Wojciech Gorgolewski, Nel Jastrzębiowska, Henryk Makarewicz, Jarko Mensfelt, Stanisław Momot, Rafał Pióro, Mieczysław Stec, Wiesław Zieliński, valamint az Ifjúsági Találkozók Nemzetközi Háza Oświęcimban és a 653. sz. moszkvai iskola anyagából.

© 2010 Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau

AUSCHWITZ TÖRTÉNETÉBŐL

– KALENDÁRIUM

1939

- **Szeptember 1** – a náci Németország megtámadja Lengyelországot. A II. világháború kitörése.
- **Ez év vége** – a lengyelek tömeges letartóztatása és a börtönök túltelítettsége miatt, különösen Felső-Sziléziában és a Dąbrowa-medencében, a wroclawi SS Főparancsnokának Hivatala és a Rendőrség körében terv születik a lengyelek számára felállítandó koncentrációs táborról.

1940

- **Április 27** – különféle objektumok szemléje után az SS parancsnoka, Heinrich Himmler parancsot ad ki, hogy Oświęcimban, mely akkor az Auschwitz nevet kapta, állítsanak fel koncentrációs tábor a volt lengyel tűzraktanyák területén
- **Június 14** – a német hatóságok Auschwitzba irányítják az első transzportot – 728 lengyelt, köztük lengyel zsidók kis csoportját. Ezt a napot tekintik a tábor működése kezdetének. 1940-1945-ben összesen kb. 400 ezer foglyot vesznek nyilvántartásba, köztük 270 ezer férfit.
- **Június 19** – első kitelepítések a környező falvakból. Célja, hogy ne legyenek tanúi a táborban elkövetett gazteteknek, ne tudjanak a foglyokkal kapcsolatba lépni és szökésüket segíteni. A következő kitelepítések Auschwitz kibővítésének terveivel vannak kapcsolatban. A németek Oświęcimból és a környező falvakból legalább ötezer lengyelt telepítettek ki. Ezenkívül deportálták a közeli gettókba Oświęcim egész zsidó la-

kosságát, kb. 7 ezer embert. Nyolc falut pusztítottak el, és Oświęcim város területén lebontottak több mint száz házat, melyek a tábor közvetlen szomszédságában álltak.

- **Július 6** – első szökés – Tadeusz Wiejowski. A tábor egész történetében a több mint egymillió fogoly közül csak néhány száz kísérel meg a szökést. Legtöbbjük lengyel, szovjet hadifogoly és zsidó. Kevesebb mint 150 szökés sikerül.
- **Ősz** – a lengyel ellenállási mozgalom adatokat juttat el a táborról a londoni emigrációs kormánynak.
- **November 22** – az első golyó általi kivégzések. 40 lengyelt löttek agyon.

1941

- **Március 1** – Heinrich Himmler SS parancsnok első látogatása Auschwitzban. Többek között megparancsolja a tábor kibővítését, és hogy az IG Farbenindustrie ipari objektumainak építéséhez rendeljenek ki tízezer foglyot.
- **Április 23** – Rudolf Höss táborparancsnok első ízben ítélt tíz foglyot éhhalálra megtorlasként szökésért.
- **Június 6** – cseh politikai foglyok első transzportja. Nem-lengyel foglyok deportálásának kezdete Auschwitzba.
- **Szeptember 3** – első tömeggyilkosság Cyklon-B gázzal. Kb. 600 szovjet hadifogolyot és 250 lengyelt öltek meg.
- **Ősz** – a tábor vezetősége üzembe helyezi Auschwitz I-ben az első gázkamrát.
- **Október** – Auschwitz I területén külön tábor alakítanak ki szovjet hadifoglyoknak. A lerombolt Brzezinka falu területén megkezdődik a má-

sodik tábor, Auschwitz II-Birkenau építése.

- **November 11** – első kivégzések a Halálfal előtt. A hitleristák 151 lengyelt löttek agyon.

1942

- **Az év eleje** – megkezdődik a zsidók tömeges kivégzése a gázkamrákban.
- **Március** – a szlovákiai (27 ezer) és francia (69 ezer) zsidó Auschwitzba való deportálásának kezdete.
- **Március 1** – működni kezd az Auschwitz II-Birkenau tábor.
- **Március 26** – az első kétezer női foglyot veszik nyilvántartásba – a tábor fennállásának végéig számuk 130 ezerre emelkedik.
- **Március** – június – ideiglenes gázkamrák működnek az Auschwitz II-Birkenau tábor melletti területen.
- **Tavaszi** – az Auschwitz I és Auschwitz II-Birkenau közötti vasúti mellékvágány-nál használni kezdik az ún. Judenrampát (zsidórampa), ahova a táborba deportált zsidó, lengyel, roma (cigány) és más nemzetiségű transzportok érkeztek.
- **Május** – 300 ezer lengyelországi és 23 ezer német és osztrák zsidó deportációjának kezdete Auschwitzba
- **Május 4** – a birkenau táborban az SS végrehajtja az első „szelekiót”. A kiválogatott foglyokat azonnal gázkamrába küldik.
- **Június 10** – 350 lengyel fogoly lázadása és szökési próbája a büntető egységből Birkenauban. Hétnék sikerült a szökés, több mint háromszáz nem élte túl.
- **Július** – hatvanezer hollandiai zsidó deportálásának kezdete Auschwitzba.

- **Július** – Gollschau altábor megnyitása a goleszowi cementmű mellett (Cieszyn környéke). Ez volt az első Auschwitz közel ötven altáborra közül.
- **Július 29** – az első német forrásból származó hír a szövetségesek számára a zsidók Auschwitz gázkamrákban való pusztításáról. Szerzője Edward Schulte náciellenes gyáros. 1940. őszétől a szövetségesek rendszeresen kaptak információkat arról, mi történik Auschwitzban. Ezeket az információkat főleg a londoni emigráns kormány juttatja el, mely állandó összeköttetésben állt mind a táborban, mind annak közelében működő lengyel ellenállási mozgalommal.
- **Augusztus** – 25 ezer belgumi és 10 ezer jugoszláviai zsidó Auschwitzba való deportálásának kezdete.
- **Október 30** – az IG Farbenindustrie által épített szintetikus kaucsuk gyár mellett megnyitják a Buna altábort, melyet később Auschwitz III-Monowitznak neveznek. 1942 és 1944 között 47 altábor és külső kommandó jön létre. Az ott elhelyezett foglyok főleg német ipari üzemekben dolgoztak.
- **Október** – a Cseh- és Morva Protektorátusból megkezdik 46 ezer zsidó deportálását Auschwitzba.
- **December** – az első zsidó transzport Norvégiából. Két transzporttal összesen mintegy hétszáz embert deportáltak Auschwitzba.
- **December 13** – a Zamość környékéről kitelepített lengyelek első transzportja. A kitelepítés része a hitleri „Generalplan Ost”-nak (Kelet-program), mely kb. 50 millió szláv (lengyelek, oroszok, fehéroroszok, ukránok és mások) kitelepítését és kiirtását tervezte, valamint Ke-

let- és Közép-Európa német telepeseikkel való betöltését – elsőként a lengyel területeket.

- **Az év vége** – az SS orvosok megkezdik férfi és női foglyokon a sterilizációs kísérleteket.

1943

- **Február 26** – Birkenauban megnyitják a romák (cigányok) ún. családi táborát.
- **Március** – megkezdődik 55 ezer zsidó deportációja Görögországból.
- **Március 22 – június 25** – a tábor vezetősege üzembe helyez Auschwitz II-Birkenauban négy krematóriumot gázkamrákkal.
- **Június 7** – a Krupp cég civil alkalmazottai megkezdik gépek felszerelését a tábor vezetésétől kibérelt helyiségben. Auschwitz kiépítésében százával vesznek részt német cégek, több közülük – pl. az IG Farbenindustrie vagy a Siemens – még külön hasznolt hús a tábor foglyainak rabszolgamunkájából.
- **Július 19** – a legnagyobb nyilvános kivégzés. Néhány fogoly szökéséért és a lakossággal való kapcsolatért megtorlásként az SS tizenkét lengyel foglyot akaszt fel.
- **Szeptember 9** - Birkenauban a terezini gettóból deportált zsidók számára Theresienstadt néven családi gettót nyitnak.
- **Október** –hét és félezer olasz zsidó deportálásának megkezdése.

1944

- **Május** – a szövetségesek gépei Auschwitz felett átrepülve légi felvételeket készítenek. A következő hónapokban készült felvételeken látszanak a gázkamrák és a szabadtéri máglyák füstje. Augusztusban megkezdődik a Birkenautól néhány kilométerre levő IG Farbenindustriehoz tartozó

szintetikus kaucsuk és folyékony üzemanyag gyárak bombázása az amerikai és angol légerő által.

- **Május 16** – üzembe helyezik a táboron belüli vasúti mellékvágányt, mely lehetővé teszi, hogy a deportáltak transzportjai Auschwitz II-Birkenauban közvetlenül a II. és III. számú gázkamra elé érkezzenek. Megkezdődik a közel 438 ezer magyarországi zsidó deportálása.
- **Július 10-12** – a Theresienstadt családi tábor likvidációja. A hitleristák kb. hétezer zsidót öltek meg a gázkamrákban.
- **Augusztus** – megkezdődik 67 ezer zsidó deportációja Litzmannstadtból (Lodz) Auschwitzba.
- **Augusztus 2** – a roma (cigány) családi tábor likvidációja. Az SS közel háromezer romát ölt meg a gázkamrákban.
- **Október 7** – a Sonderkommandó lázadása. A lázadás során három SS katonát és 450 foglyot esik el. A Sonderkommandó zsidó foglyokból állt, akiket a gázkamrákban megölték testének a krematóriumokban való elégetésére kényszerítettek.
- **November** – leállítják a zsidók tömeges kivégzését a gázkamrákban.

1945

- **Január 6** – utolsó kivégzések. A német rögtönítélő bíróság kb. 70 lengyelt ítél halálra. Négy zsidó női foglyot nyilvános akasztásra ítélték lázadás előkészítéséért.
- **Január 17** – a Halálmars kezdete. Az SS közel hatvanezer foglyot evakuál Auschwitzból.
- **Január 21-26** – a németek felrobbantják Birkenauban a gázkamrákat és krematóriumokat.
- **Január 27** – hétezer foglyot megérte a tábornak a szovjet hadsereg egységei által való felszabadítását.

KÉRJÜK SEGÍTSÉGÉT AZ AUSCHWITZ – BIRKENAU MÚZEUM ÉS EMLÉKHELY MEGŐRZÉSÉHEZ

A német náci koncentrációs tábor maradványai az emberiség történetének legsötétebb korszakát idézik fel.

Ezen a helyen a német nácik 1940 és 1945 között több mint egymillió zsidót, több tízezer lengyelt, romát, sinthit, szovjet hadifoglyot és sok más ártatlan embert öltek meg.

Számítunk az Ön segítségére ennek a helynek, az itt található objektumoknak, valamint Auschwitz minden maradványának fenntartásában, és így az áldozatok emlékének megőrzésében.

Kérjük, adományát a következő bankszámlára fizesse be:

BANK PEKAO SA, BIELSKO-BIAŁA

BIELSKO-BIAŁA, UL. GRUNWALDZKA 40A

IBAN: PL15

SZÁMLASZÁM: 1240 1170 1111 0000 2418 5907

SWIFT: PKOPPLPW

KÖSZÖNJÜK!

